

Jutustused Wenemaalt.

Kokku korjanud ja wälja annud

M. J. Eisen.

Juhataja.

- I. Pilt Keimmi sõjast.
- II. Uut moodi kelmus.
- III. Kurivaimu püüdis.
- IV. Külma wõidetud nina.
- V. Sala lauba lõpetus.
- VI. Jaapani taitum.
- VII. Jääst maja.
- VIII. Wenemale (Laul).

Cartus.

Schnakenburgi trüff ja kulu.

1876.

Unpublished Manuscripts

Notes for the purpose of the present work

1871-1872

Introduction	1
Part I. General Principles	11
Part II. Special Principles	17
Part III. General Principles	21
Part IV. Special Principles	25
Part V. General Principles	29
Part VI. Special Principles	33

Index

Printed by the University Press, Cambridge

1872

Inturstused Menemaalt.

Kokku korjanud ja wälja annud

Dr. J. Eisen.

Cartus.

Schnakenburgi trükk ja lulu.

1876.

Zensuri poolest lubatud.
Aastas 13. Novembril 1875.

Sissejuhatuseks.

Suurem hulk juturaamatute kirjutajaid on oma jutusi kõig võralt pinnalt nopinud ja neid rahwa ette läkitanud. See läbi võib kergelt mõte tõusta, et omamaa väljal seesugusi jutusi sugugi ei ole, mis jutustuse lauale kanda sünniksivad. Et see aga mitte tõi ei ole, soovitatakse nende esimeste lilledega näidata, mis omamaa wainult nopitud. Esimesed neist on fiit ja säält kofku korjatud, kaks wiimast aga, nimelt „Saapani taifun“ ja „jääst maja“ seisawad kindla hystooria põhja pääl. — Kui nähtakse, et omamaa jutud magufaste maitsewad ja lugemise isu kaswatawad, no, ega siis kadestust karta tarwis ei ole pruukida, waid antakse uusi lillest tafa pääle, mis selle aja pääle karskuses küpsemat wilja anda wõiwad, nenda et enam tooruse iwasti leida ei ole. — Olge siis hafatusega rahul, mis amarifu wältusel pärjateseks kofkupununud, kui ehk ka kasina walguse pärast mõni õis mahapudenud on.

Wälja andja.

Zuhataja.

	Lehekülg.
I. Pilt Krimmi sõjast	5
II. Uut moodi selmus	33
III. Kurivaim pudelis	38
IV. Külma mõetud nina	43
V. Sala kauba lõpetus	46
VI. Jaapani taifun	59
VII. Jääst maja	69
VIII. Benemale (Paul)	71

I. Pilt Krimmi sõjast.

See oli 1855 aasta lõpul, kui Sewastopoli linna ümberpiiramine terve Euroopa filmi enese pääle pöörmud oli.

Üks werst maanteeft eemal, mis Balaklaawast Baktshiseraisse wiib, oli üks karjamõis (kuuter) ühes mägedest ümberpiiratud, kaunis kitsas orgus. Glumaja, kui ka teised kõrwaliſed majad ſeiſiwad kõik Tataride ehituſe kombe järel mäe najal, nenda et katuſte tagumine külſ künni maa pääle ulatas, kuna maja eeft küljeft ometi ühe kordne wäljanäitas. Ehk ta küll wana ja mulla karwa näitas olewat, ei olnud ta ſiiſki laitufe wäärt.

Teiſed kõrwaliſed majad oliwad kõik ühe tõiſe kõrwas; ükſi mõningas kaugufes nendest eemal ſeiſis üks urtiſku ſarnane maja, kelle keſt katuſt olew ſuitsutoru tunniſtas, et inimeſed ka jään ſees elafiwad.

See oli nimetatud aasta eſimeſtes Nowembri pääwades, kui üks noor tüdruk ſeft urtiſkuſt wälja astus ja oma pilluſi waadates kaugele ſaatis. Kaunis tiht udu oli maad oma alla katnud, nenda et mõne ſaja ſammu pääl enam midagi näha ei wõinud. Päälegi jõudis õhtu kätte ja orgus hakkas juba pimedaks minema. Kui tüdruk, kelle riided kohe awaldaſiwad, et ta poole-ſaare pääl elawa Tatarlaſte ſouſt oli, tüti aega ilmläbitungimata ujufſe waatanud oli, astus ta üht järſku teerada kaudu, mis urtiſku kõrwalt kaljule

läks, ülesse, et säält otlast wabamaid ja kaugemaid pillkusi üle oru saata. Aga ka siin teelas udu teda seda niisama kui allgi tegemast.

Ta läks urtsikusse tagasi. See oli üks kaunis suur ruum, kelle kett kohtas hele tuli lõkendas. Ülestõusew suits pääsis ühe korstna moodi tehtud toru läbi tuust wälja waba õhku, aga et suitsutoru mitte madalas tule kohtas ei olnud, oli suits aega mööda tua seinasi üle tahmanud.

Majariistad oliwad kõik wäga liht labased. Pääle laua nähti weel mõned puu istmed tuas olewad, mis aga wäga hooletumal kombel puutombudest walmistatud ja ilma mingisuguse ilumärgita oliwad.

Tule pääl kõlbus üks katel, kelle juures üks wanaldane naesterahwas toimetas. Ta pimedas, kortsus näu pääle wiskas tuli kui nõiduse sarnast paistust.

"Ma ei näe isat weel tulewat!" ütles tüdruk, kui tupp oli astunud ja tule ääre läinud. "Ma olen sest saadik tema pärast üsna mures, kui ta nenda sagedaste Inglise laagres käib ja üks juurt sugu Englane ka mõnda wõmaja meie juures pidanud on. Pane tähele, ema, see asi ei lõpe mitte õigel wiisil."

"Sa oled üks narr laps," ütles wanakene, musti juukseid pahema käega otja eest äralükates. "Oleme meie enne seda, kui wõerad siia tulilwad, ja isa nende juures käima hakkas, ka nenda häste elanud kui nüüd? On enne ka iial mõni kuldükk meie kae nähtawal olnud? Nüüd on neid isa mõnda kummend juba Inglise laagrest koju toonud. — Tule Urjel ja aita mul katelt maha tõsta."

Tüdruk waatas waitjel kombel ja ilma liigutamata tule pääle.

„Mis aitawad meil need kuldtükid?“ ütles ta wiimaks. „Meie ei wõi neid ometi wäljaanda, nad saaksiwad, meid sedamaid äraandma, sest meie urtsikus ei kaswa kulda. Ja kas meie ei ole enne ka rahulikult ja häste elanud? Isa oli kodu ja meil ei olnud tema pärast waja mures olla.“

„Sa oled tõeste narr!“ ütles wanafene, — „tule parem ja aita katelt maha wõtta.“

Sõnalausumata täitis tüdruk käsku ja wajus siis jälle endise järelmõtlemise sisse tagasi, kuna ema, ilma et tütre pääle oleks waatanud, hooljaste toitu walmistas.

Üks karune koer, mis siamaale urtsiku nurkas rahuliste pikal olnud oli, tõstis korraga pääd, aukus paari torda ja tõusis siis urisjedes ülesse. Selle pääle kuuldi ka sammusi, mis endid urtsikule ligistasiwad ja kaks meest astusiwad pea selle järel sisse.

Esimene, üks juur kogu, musta, pika habemega, oli ennast laia mantlisse mäsfinud, kelle karw ja olek kohe tunnistas, et ta wõeramaa mees oli. Ta oli seesama Inglise, kellest Urjel natuke aja eest rääkinud oli.

Teine, üks wäike kogu, kelle pruun, dunkel näu-
karw mustast pakjust habemest kaetud sai, kandis pool-
saare rahwa riideid. Ta oli Urjeli isa ja maja peremees.

Ta oli üht pitarauaga püksi kergeste õlale wis-
tanud, mis ta nüüd maha wõttis, kui urtsikasse astus.

Hoolega pühkis ta luffu ja rauda puhtaks, kuna Inglise tule juure läks ja mantelt eest lahti tegi, et ennast sojendada.

„Kuule Weera!“ ütles Tatarlane, ennast wana-
tse poole pöördes, „kas sul ei ole meile mitte üht
klaasi groki anda? Udu on külm ja niiske ning tungib
ka läbi pakju riiete.“

"Barsi Ilbin!" vastas wanafene, tõi üht klaasi ja hakkas ühes tahmases potis soovitud jooki valmistama.

"Kas see ei ole võimalik, Ilbin," küsis Inglise, kui ta mõned lonksud potist rüüpanud oli, "kas see ei ole mitte võimalik, et ma sinuga sadamast läbi Karabelnaajasje (Sewastopoli laewameeste alewisse) sõidan? Ma tahaks Venelaste ehitusi selle külje päält ka häämeelega waadata."

"Miks mitte," vastas Tatarlane, "kui teil elu mitte kallim ei ole, kui see klaas grofi, siis minugi poolest. Mina aga ei tule teiega mitte ligi!" lisas Ilbin lühidalt juure.

Inglise oli mõned filmapilgud wait ja ütles siis jälle edasi: "Mis ametmees on su sõber Karabelnaajas?"

"Laewamees!"

"Mõistab ta ka juud pidada, kui jala asju kuuleb?" Tatarlane tõstis õlast.

"See sünnib seda mööda, kudas temale maksetakse," lisas ta juure. "Sest kui ta leitud jaab, peab ta niisama puuokjas kõlkuma, kui meiegi, kui meil see sugune õnnetus juhtub."

Inglise pistis kae tasku, tõmbas üht kuldraha välja ja pidas kahe sõrme wahel. "On see küllalt, et sõber truuks ja juupidajaks jääb?"

Tatarlase mustad, väitjed silmad läikisid, kui ta kuldraha nägi. Üks salalik ja ahne paistus tõusis ta näu pääle, aga muutmata häälega kostis ta: "Tema jauks küll . . ."

"Alhaa!" naeris Inglise waljuste. "Sina tahad ka oma oja jaada!" ja nende sõnadega wiskas ta teist kuldraha Tatarlase kätte. "Nüüd ütle mulle Ilbin, millal ja mind Karabelnaajasje wiia wõid."

Tatarlane jäi wait ja waatas lõkendawa tule pääle.

"Ei läha korda, isand!" ütles ta siis pääd üles-
tõstes. "See ei läha mitte. Teie näete, mul on
naene ja laps ja ka üks ainus elu. Kui Wenelased
mind üles poowad, siis ei aita teie kuld midagi. Üksi
wõiks ma küll läbipugeda, aga teiega mitte, sest te
teate, kui terawad silmad Wene wahidel on. Selle
pärast ei läha see mitte."

"Siis anna raha tagasi," wastas Inglise. "Anna
siia!" "Ma ei taha su käest iial enam mingisugust tee-
nistust nõuda."

Tatarlane hoidis raha peus. Üks raske wõitle-
mine nähti tema südames ahnuse ja oma elu ning
wamiilia mure wahel olewad. Esimene wõitis.

"Hää, isand, ma tahan teid Karabelnaajas-
se wiia, aga jelsamal filmapilgul. Üksi seesuguse ujuga
on see võimalik."

Ilbin oli püsti tõusnud. Korraga astus Urjel ta
juure ja hakkas käest finni.

"Jää koju, isa," ütles ta paluwa häälega, "jää
koju, ma kardan, et teenistus, mis ja wõera kasuks
ettewõtad, sinu elu maksma saab. Sellepärast kuule
mu palwet ja tee selle järele."

Inglise oli ka ülestõusnud ja walmistas ennast
teele mineku wastu. Ilbin raputas tütre kät karmeste
lahti, wõttis nurgast püssi ja pani lühikest mõõka
wööle. Mõni minut hiljem oliwad mõlemad urtsikust
välja astunud ja ujusse kadunud.

Urjel oli uueste mõttesse sattunud, kuna ema
potti sisse järelejäanud grofi rõõmsa meelega rüüpas.
Aliste tõstis koer nurgas jälle pääd ja urises ning
aukus tasakeste. Pikalt, wiinutades astus ta ukse poole.
See sai aga wäljastpoolt karmeste lahti tehtud ja

üks noormees astus Krimmi saarerahwa riides sisse. Urjel ruttas tema wasta ja andis teretamiseks kät.

Ilma et seda wastu oleks wõtnud, küsis noormees kõrmele:

"Kus on Ilbin, sinu isa?"

"Ei ole kodu!"

"Kus on ta siis?" küsis noormees kähku edasi.

"Ta on wäljaläinud!"

"Mikall!"

"Praegu!"

"Üksi?" küsis noormees hädaliku häälega.

"Miks pärast küsid ja seda, mu armas Ruurik?" ütles Urjel wahela, tema käest finni hakates ja terawaste tema pääle waadates.

"Üksi?" uuendas noormees küsimist.

"Ei mitte, waid selle Ingliseega, keda ja ennegi siin näinud oled."

"Siis olgu Jumal temale ja teile armuline," hüüdis Ruurik. "Üks jalk Kasjakaid on praegu siia tulemas. Nad täadwad, et Inglise, kes üks salakuulaja, sinu isa juures on ja seda tahawad nad kätte saada. Tulge, tulge, meie peame põgenema! Teie ei tunne Kasjakade wiha mitte, kui nad pool joobnud on ja endid petetud näewad olewad! — Kuhu on Ilbin läinud?"

"Sadamasse!" andis Urjel wärisewa häälega wastuseks.

"Siis ei ole nad neid weel kätte saanud. Tulge ja ruttame nende järele. Teie ei tohi mitte siia jääda, sest siis saaksid Kasjakad oma wiha kõik teie pääle wälja puistama."

Hirmuga tungis Urjel Ruuriku juure, kes juba kaua aega tema armukele ja salaja kihlatud pruut oli. Awa-

likult oli ta teda enesele abitaasjaks palunud, aga Ilbini ei olnud ta palwed vastu wõtnud, sest et ta tema kõige wihasema waenlase poeg oli. Noored rahwas ei olnud üks teist ometi mitte maha jätnud, waid katsusiwad salaja üheteisega ikka kokku saada.

Ruurikul oli üks wäike kõrts, mis mitte kaugel karjamõisast ei seisnud. Kassakad, kes Ilbini ja Inglast otsisiwad, oliwad tema juure tulnud ja nende suust oli ta kuulnud, ehk nad küll pool joobnud oliwad, mis hädaoht armutese isat ähwardas. Ilma ajawiitmata oli ta kõige otsemat teed kaudu siia ruttanud, et temale seda tääda anda ja teda päästa.

Groftist joobnud wanakene ei näitnud Ruuriku kõnet kuulnudgi olewad, siiski pakis ta oma wäikse waranduse kõige paremaid asju kokku, ja astus ühe kimbuga Ruuriku juure, kes Urseli tööstida ja wai-gistada katjus. Ilma wiivitamata hakkas ta tüdrukule käest kinni, wõttis isa kirwe kätte, mis seina najal seisis ja nüüd tõtasiwad kõik majast wälja järsku teerada kaudu mäest üles minnes.

Keegi ei lausunud sõna. Kord korralt jäi Ruurik sagedam seisma ja kuulas, kas ta Kassakade tulemist ei kuule. Korraga kõlas läbi öö wäikse üks wali õiska-mise kisa. Ehk küll udu pakis oli, nägi ta ometi üht tule kuma; — nad oliwad Ilbini maja põlema pannud.

Ruurik ei nimetanud seda mitte, mis ta näinud oli, aga suurema rutuga tõmbas ta Urseli enese järele ja sundis selle emat sammusi pikendama.

Ikka ligimale ja ligimale kuulis Ruurik Kassakaid tulewad. Ka Ursel sai sest aru ja hoidis seepärast peiu ligimale. Udu awitas nende põgenemist ja neil oli juba kindel lootus, pool pööraste ja joobnud Kassakade käest pääseda, kui koer, kes nendega ligitulnud oli,

waenlasi kuulis tulewad, aukuma hakkas, ja teine, teda Kassakad enestega ligi oliwad wõtnud, waljuste seda wastas. Wali waenlaste rõõmu õiskamine kuulutas, et nad põgenejate jälgi leidnud on.

Julge südamega kargas Kuurik koera juure, kes nende järel tuli ja lõi teda oma esimese firwe hoobiga furnuks. Waenlased tuliwad aga ikka ligimale, sest nende koer näitas neile teed, kuhu põgenejad läinud oliwad.

„Meie oleme kadunud,“ hüüdis Kuurik meele ära heitmiseega Urjel edasi tõmbades.

Korraga nägiwad nad kahte meest eneste ees; — need oliwad Ilbin ja Inglise. Ilbin ainas seda, mis sündinud oli, weel enne, kui Kuurik temale seda mõne sõnaga täada andis.

„Kui palju Kassakaid on meie järel?“ küsis ta rutuga.

„12—15“, kostis Kuurik.

„Ja neil on üks koer kaasas?“

„Jah!“

„Küüd on kindlat meelt tarwis ülesnäidata,“ hüüdis ta ennast Inglise poole pöördes. „Meie põgenemine saaks üsna fergelt korda minema, sest õõ on pime ja udu pakas, kui neil mitte seda neetud koera ligi ei oleks, kes meie olekut neile täatab. Kui me koera mitte mahalasta ei wõi, oleme kadunud. Aga seesuguses pimeduses on wäga raske, koera juure minna ja teda ülesotsida.“

Ta mõtles ühe silmapilgu järele, andis siis naesel ja tütrele teed täada, kus kaudu nad põgenema pidiwad, kuna ta, Kuurik ja Inglise Kassakade wastu minna tahtsiwad. Muud pääsemise abi ei olnud loota.

Aga Urjel ei tahtnud oma armukesest lahkuda ega teda üksi seesuguse hädaohu jätta ja ta jäi omas nõuus

kindlaks, ehk küll ema maanitses ja isa käskis. Ta jäi nende juure. Neil ei olnud enam aega wiitamalik, sest Kassakad tuliwad ligimale ja ligimale ja juba wõidi nende musti kogusi pakjus ujus tunda.

Waljuste aukudes jooksis koer nende ees ja nuututas põgenejate jälga. Ilbin wiiskas ennast pikali, pani oma pika püsi kiwi pääle, tõmbas winna ja waewalt paistis suure koera kogu ta filma, kui üks pauköö waituses kõlas ja wali kisa tähendas, et Tatarlane märki trehwanud oli.

„Tagasi, tagasi, pöörge pahemat kät Infirmanni waremete juure!“ hüüdis Ilbin omajete wastu, maast ülestõustes ja püsi nuesta laadides.

Waewalt oli ta seda nimetanud, kui mitu pauku öowaituses kõlasiwad ja pool tosinad kuulisi üle nende päade lendasiwad. Ka Ilbin paugutas jelsamal filmapilgul omalt poolt wastu ja nägi, et üks Kassakas hobuse seljast langes. Inglise nähti seesama mõtte olewat, aga enne, kui ta seda täita wõis, trehwas teda waenlaste kuul, nenda et sõjariist käest mahalanges.

Egidamale ja ligidamale tormasiwad nüüd Kassakad kitta, mõlemilt poolt kaljudest ümberpiiratud tee pääl. Ühe kaugemale ulatawa kalju taha peitis ennast Kuurik ülestõstetud firwega; tema selja taga seisis Urjel. Ilbin oli lühikest mõõka peusse wõtnud ja astus nüüd ka Kuuriku kõrwa, et enam koos oleksiwad, mis läbi Kassakad neile vähem wiga wõisiwad teha. Kõige wiimaks läksiwad Inglise ja Weera.

Terawaid odasi käes pidades tuliwad waenlased sinna. Esimest aga, kes Kuuriku juure jõudis, trehwas wali firwe hoop puurustades rinde pääle, mis läbi Kassakas filmapilgul furnult hobuse seljast maha langes. — Sälle tõusis raske sõjariist, sest siin maksis

armukesse auu ja elu päästa ja jälle langes üks waenlane, kelle oda Ilbin mõõgaga Kuuriku rinde kohast äralöönud oli.

Seesugusest ootmata wastupanekust kohkund, taganesiwad Kassakad üheks filmapilguks. Kui nad aga wastupanijate väikest hulka nägiwad, tuliwad nad uueste tagasi. Üksi wana Weera langes ühest waenlaste kuulist walju kisaga maha, kuna Kuuriku kirwes kolmat korda surmawlikult õhtus wuhises. Weel ei olnud ta aga oma kirwest uueste ülestõstnud, kui temale üks oda rindu tungis ja nenda wägewalt, et kätti läks. Kuurik kukus, aga walju kaebawliku kisaga püüdis Urjel teda oma kättega finni.

Meele äraheitmisega kargas Ilbin Kassaka wastu. Hoop, mis ta hobusele andis, sundis seda nenda tagumiste jalgade pääle püsti tõusma, et ta kõige ratsaliseaga maha langes. Kiirelt kargas Ilbin mõningad sammud edasi ja ronis siis järsku mäe äärt kaudu ülesse, ilma et tagaajajad teda kätte oleksiwad saanud. Ehk küll mitu kuuli weel järele saadeti, ei teinud ometi ükski temale wiga.

Ilma et wastupanna oleks wõinud, sai nüüd Inglise finni wõetud ja hobuse selga seatud, sest Kassakadel oli kōwa käsi käes, teda Wene sõja kōhtu alla anda. Kaskem oli neil aga Urjeli pääle wõimust saada ja teda finnisiduda. Kõigest jõuust pani ta wastu, sest ta ei tahtnud oma armukesse surmukehast lahkuda. Et Kassakaid hulk oli, saiwad nad peagi tema üle wõimust ja sidusiwad teda nendasamuti kui Inglise, hobuse selga. Külmal surmukeha sai pool joobnud Kassakatest paremaist asjadest riisutud ja siis kõrwale lükatud.

Selle pääle istusiwad kõik jälle hobuste selga ja sõitsiwad wõitumata Wene batarei juure, mis sadama

põhja poole kaldale ehitatud oli ja andsiwad Inglast ja Urjeli sinna wangi. Kui esimese käsi, mille haaw kar-
detaw ei olnud, ühest Wenelasest kaunis hooletumast
finni seutud oli, saiwad mõlemad wangid sadamast
läbi ühe sõjalaewa pääle wiidud, kus mõlemate jauts
üks kammer anti.

Urse lei olnud siamaale sõna lausunud. Katatuses
oli ta küll kibedaste nutnud, wiimaks ometi wait jää-
nud, ja kui ta nüüd üksi oli, wiskas ta ennast meele
ära heitliku waluga laewa pörmanda pääle maha.
Ilmaasjata katsus Mr. Thornhill — see oli Englase
nimi — kellele tüdrukü walu südamesse tungis, teda
trööstida. Aga Urjel jäi kurdiks tema sõnade ees ja
waatas üksi põlgdusega ja wiiskamisega tema pääle,
sest tema pärast oliwad armuke ja ema surma saanud.
— Ja mis lugu oli ta isaga? Ta ei täadnud seda
mitte ja kartus, et ka ehk tema wõitlemises surmatud
saanud on, seltsistas ennast walu juure. Mr. Thorn-
hill jättis pea oma trööstimise katseid järele, kui ta
nägi, et sest midagi wälja ei tulnud. Ilma suurema
mureta heitis ta pikali maha, ehk teda küll äraandja
palk ootas ja jäi magama.

*

Kui Ilbin õnnelikult kalju otja oli jõudnud ja
nägi, et teda enam taga ei aetud, jättis ta põgene-
mist järele. Sel silmapilgul ei olnud tal midagi häda-
ohtu karta. Siin tundis ta iga teerada, küngast ja
kalju ja päälegi kaitstes öö pimedus teda Kassafade eest.

Tasakeste ja iga häält hoolega kuulates, pööris
ta teist teed kaudu wõitlemise paigale tagasi. Kõik
oli wait. Ta kuulas ja wiibitas ning tuli kord korralt
omast peidu urgast lagedale wälja, kus ta oma naese

ja Kuuriku furnutehasti leidis. Nüüd ei pruukinud ta enam kahewahel olla, et Urjel ja Englane wangi wiidud oliwad, sest põgenemine ei olnud neil muialt kuskilt võimalik, kui aga säält, kust ta tulnud oli. Kassakad wõiswad wist tulnud teed kaudu jälle tagasi läinud olla, sest kõik muud teed oliwad Inglis sõjameestest kardetawlikudeks tehtud.

Ilma pikema wiibituseta wõttis ta nõuaks, Kassakade järele minna, et otsust saaks, mis tütreaga ja Inglasega sünnib. Dö pimeduse pärast kaugemalt nägemata, tõttas ta ratsalistel wõimata teesi kaudu karjamõisa juurest Sewastopoli wiidawa tee poole, sest ta täadis, et üksi säält Kassakad tagasi wõiswad minna. Tee ääres oli ühes kohtas üks väike kungas, kust kõik näha wõis, mis maantee pääl sündis, ilma et waataja isi kellegi silma oleks paistnud; sinna tahtis ta nüüd minna ja säält kinnipidada.

Pea jõudis ta selle paiga pääle ja ootas nüüd Kassakade tulekut. Ses tükis ei olnud ta ennast mitte petnud, sest natuke aja pärast kuulis ta juba ratsalisi ligistawad. Ta tundis Kassakaid, ning ta süda tujukus waljuste, kui ta Urjelt ja Inglast hobuste seljas kinni seutud nägi olewad. Ta tahtis püsti kargada, et Urjelt päästa ja temaga põgeneda. Aga oli see võimalik? Ta ainuke sõjariist oli lühikene mõõk; mis wõis ta sellega Kassakade püsfide ja odade wastu?

Ta las kis neid mööda minna, tõusis siis ülesse ja ruttas jala kalju teerajade pääl sadama poole. Mitu korda oli ta juures hädahus, Wene eeswahidest kinni wõetud saada, sest mitmeil oliwad koerad ligi, kes sedamaid haukuma hakasiwad, kui inimest ligi tundsiwad olewat.

Viimaks läks tal lorda õnnega sadamasse jõuda. Ühes ojas, mis ennast põõsaste wahel keerutades viimaks sadamas mereweega ühendas, sammus ta tüürutades edasi, kunni ta ühe tutwa koha pääle jõudis, kus üks väike lootsik paksus pilliroogus peitus oli. Ühe filmapilgu seisus ta wait ja kuulas. Ümber ringi oli kõik waguji. Ettewaatlikult astus ta lootsikusse ja jõudis tasakeste wee pääl edasi. Ta kuulas igal filmapilgul, ja et ta lootsikus pool pikali oli, ei wõinud teda kahelümne sammu pääl keegi näha.

Ilma wahele tulemata takistufeta jõudis ta teine poole ääre, kargas jedamaid kaldale ja ruttas läbi laewameeste alewi pimedate uulitsate. Ühe wäikse maja ette jäi ta seisma. Nutuste kargas ta üle maja kõrwas olewa müüri ja astus sisse, ilma et wäljaspoolt uft lahti oleks tehtud.

Tuppa minnes tuli temale nörk ja väike tulewalgus wastu, mis nenda palju abiks oli, et ta näha wõis, et ühe pengi pääl üks mees magas. Selle kõrwa astudes jasis ta mõlema kätega magajast finni ja hüüdis madala häälega: „Panzow!“

See kargas jedamaid lohtudes ja pahaselt ülesse, et ta kallis uni rikutud oli saanud.

„Panzow!“ ütles Ilbin edasi, „mul on sinu abi tarwis. Oled sa walmis! Räägi!“

Ilma wastamata istus mees maha ja näitas katkestatud uneotsja uueste tahtwad kofkusõlmimwat.

Weel ükskord uuendas Ilbin oma küsimist, aga kõik oli ilmaasjata. Viimaks tuli tal hää nõu meele. Ta wõttis rahatükka taskust, mis ta Inglase käest saanud oli ja pani üht neist mehe kõrwa pengi pääle. „Siin, Panzow, on su palk, kui sa mind aidata lubad.“

Kuld aitas. Mees, keda riided, kui ka tua seinde külgi riputatud võrgud kalameheks tunnistasiwad, tõmbas kuldüffi pengi päält, waatas hiilgawa filmadega mõne minuti selle pääle ja pistis siis tasku.

„Mis tahad ja siis tegema hakata?“ küsis ta wiimaks. „Kas peame jälle Inglise juurest mõned härjad äraajama? Selle pääle olen ma walmis!“

„Ei, ei, Panzow,“ wastas Ilbin tema kõrwa istudes. „Praegune ettemõte on palju rassem — aga ja mõid jääd juures ka rohkeste teenida. Minu Urjel on wangis ja päälegi siin Sewastopolis.“ Ta nüüd seletas ta kõik lugu põhjani ära.

„Sa pead järelekuulama,“ ütles ta siis edasi, „kuhu Urjel ja Inglise wiidud on, et meie neid päästa võime.“

„Inglasid mitte,“ ütles laewamees wahela. „Ta võib ülespooldud saada, kui Wenelastel selle tarwis himu on, sest ta on üks kawal salakuulaja.“

„Ara ole narr!“ hüüdis Ilbin. „Kas ja ei tea, et kui meie ta elu päästame, ta meid kullaga üleskaaluma peab.“

Laewamees jäi wait ja näitas sellega, et tal jeesuguse töö pääle juuremat himu ei olnud.

„Kõige päält pead ja kuulama,“ ütles Ilbin edasi, „kus nad on, ehk kuhu nad wiidud saawad.“

„Seda tean ma juba,“ kostis laewamees.

„Sina tead seda?“

„Jah! — Ma olin,“ lijas laewamees juure, „natukesel aega enne seda, kui ja siia tulid, sadamas wõrkusi wäljawiskamas, kui ma nägin, et mitu meest ühes lootfikus üht meest ja tüdrukut sõjasadamas ankrus seisawa laewa pääle wiiswad. Et nad seutud oliwad, arwasin ma, et nad wangid pididwad olema. Sel filma-

pilgul ei täadnud ma mitte, kes need olivad, aga nüüd on selge, et need muud ei olnud, kui Urjel ja Inglise." "Arvad sa, et nad laewa pääle jääwad?" küsis Ilbin järelnõetledes.

Laewamees nikutas jahtades pääd. „Mõnedgi wangid istuwad juba selle laewa pääl ja jääwad ka niikauaks sinna, kunni nad ülespooldud saawad.“

Ilbin kahwatas neid sõnu kuuldes.

„Meie peame neid päästma,“ hüüdis ta. „Olgu, mis tahes, aga see peab sündima! Weel täna ööse! Sa tead, et see tüdruk mul väga kalliks on!“

„See ei ole võimalik,“ ütles sõber wahela. „Kõige esmalt pean ma järelekuulama, mis suguse kajuti nad wiidud on ja kas neil teisi tüliks ees ei ole. Ka saab nende päästmine väga raske olema, sest kudas sa tead, saawad wangid hooljaste wahitud. Sa oled sa selle pääle julge, et Inglise seda kõik meile tasuma saab?“

„Tõeste saab ta seda tegema,“ wastas Ilbin. „Kes wastab aga mul selle eest, kui juba mitte hooime mõlema õnnetuma üle mõistetud ei saa ja neid wõlla rippuma ei tõmbada? Panzow, mu Urjel ei tohi mitte surra!“

„Ole rahul,“ kostis sõber. „Nenda ruttu ei läha see mitte. Hooime wõin ma paremine järelekuulata.“

Üle poole öö oli juba möödas, kui mehed ifka weel päästmise üle nõu pidasiwad ja koidukiired punas-tasiwad juba taewast, kui nad alles lühikeseks ajaks magama heitsiwad.

Mr. Thornhilli uni ei olnud sugugi ühe wangi une moodi. Ta magas rahulikult laewa kõwa lae pääl, nagu oleks ta kodu omas woodis.

Päike saatis juba tüff aega oma jooni laewaluugist alla ruumi sisse. — Urjel oli üles tõusnud,

Thornhill magas aga weel. Üks sai lahti tehtud ja faks meest astusiwad Wene riietes sisse. Esimene nähti nii hästi oma univormi, kui ka ordeni järel, mis ta rinde pääl rippus, üks suuremat jagu ohwitser olewat, kuna teine laewa wahtide riideid kandis.

See raputas magajat kaunis tugewaste, nenda et ta imestledes filmi lahti ajas ja enese ümber waatas. Ohwitseri nähes tõusis ta püsti ja teretas wiisakalt. „Teil on wäga paha ase olnud,“ ütles ta Thornhillile kaunis selge Inglis keeles.

„Nenda hää ometi, et und enesest ära olen wõinud ajada,“ kostis Thornhill. „Sõjaajal ei wõi ju paremat loota.“

„Päälegi, kui keegi wang on,“ kostis ohwitser, „ja kui ta teab, et temal kui salakuulajal wäha hää põlwe lootust on.“

Inglise filmiad wälkusiwad neid jõnu kuuldes, ehk ta küll teha katsus, nagu oleks ta kõige rahulijem ja kannatlikum inimene. Ta ajas ennast sirgeks ja kostis kibe da häälega: „Mina olen Inglis kuningaana soldat.“

„Urge unustage mitte,“ ütles ohwitser pilkawliku naeratamisega, „et teie nüüd Wene keisri wang olete, kes teid teie juu järel nuhelda wõib.“

Thornhill jäi wait. Ta tahtis näidata, et ta ohwitseri kõnet miksiki pannud ei ole, astus laewa luugi kõrwa ja waatas kiikwa laenete pääle.

See näitas ohwitseri pahandawat. „Keiserlik kõrgus, armuline suurmürst tahab teiega rääkida,“ ütles ta selle pääle. „Tulge mu järele!“

Thornhill täitis sõnalausumata kasku. Nad astusiwad nüüd ühte lootfikusse, mis neid teine pool sadama ääres seisawa admiraliteedi maja juure wiis. Waht

tuli neile vastu, ja kui ohwitser sellega paari sõna kõnelenud oli, jättis ta wangi selle hoole alla, kuni ta isi majasse astus.

Inglane jäi rahulikult. Natukese aja pärast tuli teine ohwitser wälja ja andis wangile käsku suurmürsti ette tulla. Vähi pika käikude ja hulga tubade wiitud, jäidi wiimaks suurmürsti tua ukse ees seisma. Wahid astusiwad nüüd tagasi ja jätsiwad wangi üheks silmapilguks üksi. Üks tehti lahti ja üks noor pikk mees, kelle olekus suurt sugu seisus tunda oli, astus wälja. See oli suurmürst isi.

Läbipuurima pilguga waatas ta wangi pääle, kes rahulikult tema ees seisis. Wiimaks küsis ta pikalt Thornhilli käest: „Teie olite ohwitser Inglis kuningaana wäe hulkas?“

„Mina olen Inglis kuningaana ohwitser!“

„Teie olite seda,“ lisas suurmürst wenitades juure. „Mis on teie kindrali nimi?“

„Sir Paazi Gewans.“

„Kui suur on ta wägi?“

Thornhill jäi wait ja näitas sellega, et tal mitte tahtmist ei olnud selle küsimise pääle wastada.

„Sa kus kohtas seisawad ta soldatid praegu?“ küsis suurmürst edasi.

Thornhill seisis ikka weel wana wiist wait.

„Ma tean seda,“ ütles suurmürst edasi; „ta toetab ennast parema tiiwaga Tshernaaja oru kannaali poole. Teie näete, et ma ilma wastufeta seda ka tean.“

„Ma wõin üksi seesuguste küsimiste pääle wastada, mis mitte minu auu wasta ei ole,“ kostis Thornhill.

„Sa teie auu ei keelnud teid mitte, ühe Tatari salakuulajaga sõbralikult ümberkäia,“ ütles suurmürst libedusega wahela.

„See oli Wene keisri alam,“ kostis Thornhill ja ilma waikse oleku pääle waatamata, wõis suurwürsti näust ometi näha, et need sõnad tal meele järel ei olnud.

Ta oli mõned filmapilgud wait; siis aga küsis ta forraga: „Teie teate, mis ühel kinniwõetud sala-kuulajal oodata on?“

„Ma tean, et ma nende seisusest oja wõtma pean, kellel õnnetus wangi sattuda olnud on.“

„Wangisi auustame meie,“ kõneles suurwürst walju häälega edasi, „aga kättesaadud saalakuulajaid laseme meie wõlla tõmbada. Ehk on Inglis maal nende hääks mõni armulisem säädus?“

„Ei!“ andis Thornhill lühidalt wastuseks.

„Teie wäejau seisusepaik on wäga ettewaatmataalt walitedud,“ ütles suurwürst lühikese waitoleku järele.

„Mul ei ole mitte põhjust, oma kindrali tege-misega nuriseda. Küll ta seda kinnipidada mõistab.“

„Ma tahan temal tõeks teha, kui etewaatmataalt see walitus olnud on,“ ütles suurwürst edasi. „Tšernaajaorg on wäga wäha kaitstud; uus kants Inker-manni juures on liig nõrk ja ei wõi oma sandi seisu koha pärast mitte minu sõjawäe wastu panna.“

„Inglased mõistawad aga wastu panna, kes täad-wad, mis nende kohus on,“ andis Thornhill wastuseks.

Suurwürst sai aru, et wangil mitte tahtmist ei olnud, lähemat täaduist sõjawäe suuruse ja seisupaiga poolest anda ja küsis seepärast lühidalt: „Dotate teie armu?“

„Ei!“

Ilma et enam pikemalt oleks rääkinud, pööris suurwürst temal selga ja astus tuast wälja. Bahid tuliwad jälle sisse ja wiiswad wangi sedasama teed, kust tulnud, laiwa pääle tagasi.

Kui lootsikut, mis teda laiwa pääle wiis, kalsdalt ärakufati, nägi ta kaks meest, kes nähtawlikult wõrkusi wälja wiskasiwad, endid lootsikule ligistada katsusiwad, aga tema mõtedel oli muu asjatega nenda palju tegemist, et ta neid kalamehi suuremat tähele ei pannud.

Need mehed oliwad Panzow ja Ilbin. Nenda osawalt oli wiimane ennast wõerasse riidesse pannud, et ei Thornhill ega keegi muu, ehk nad küll ligidal oliwad, teda Tatari salakuulajaks ei wõinud tunnistada.

„Mr. Thornhill,“ ütles Ilbin oma seltsimehele, „ei näita jäl hädä kuulnud olemat, sest muidu ei oleks ta mitte nenda kurwameeleline wäljanäitnud kui teda siit mööda wiidi. Ma tahaks selle pääle kihla lüüa, et ta oksa tõmbamise pääle mõtles, mis tal aga wist mitte meele järel ei ole. Kannatust, Thornhill, kui teie mitte täna ülespoodud ei saa, siis tahame meie teile tulewal öösel priiust kinkida. — Ma ütlen sulle, Panzow, ma päästan oma Urself ja Inglast tulewal ööl. Sest saadik on mu argdus üsna kadunud, kui ma tean, et nad „Alexandre“ pääle wiidud on. Ma ei peaks mitte wiis aastad ta pääl teeninud olema, kui ma mitte iga treppi, kajuat ja uft, ka iga naela tema sees ei tunneks. Ehk sest ajast küll kaksikümmed aastad mööda läinud on, aga kui nad sisekonna wana wiisi jätnud on, ei tee see midagi, waid ma saan niisama hästi õigeks, kui oleks ma alles eila ta päält ära tulnud.“

Panzow ei lausunud sõna. „Jätta oma päästmise katset järele, Ilbin,“ ütles ta wiimaks. „Kui meie kinniwõetud saame, siis tuleb kord, et meie endid kõidega ja nende külges kõlkumiseega tutwustame, mis pääle mul aga sugugi lusti ei ole. Kui mulle ka ükskord seesugune õnnetus juhtuma peaks, arwan ma,

et kümne aasta pärast ka veel selle tarwis liig warane aeg on. Mis on sull selle pagana Inglise tegemist! Sinu Urfelt saavad nad pea jooksuma lastma, sest mis peavad nad temaga tegema, kui ta nende kõrwa iga pääw oma kisaga täidab."

"Ei, ei", ütles Ilbin ruttu wahela. "Meie peame Urfelt päästma. Kassakad on tüdrukut armukest ja ema furnuks lõõnud wõi pistnud ja seepärast pean ma teda jälle kätte saama, kui ma ennast mitte furnuks kurwastada ei taha. Sa Inglise peab oma pääsmist kalli hinnaga lunastama. Sulget ja kümne kuldtüki eest jeda ette wõtta?"

See mammona pakumine wõitis Panzowi enese alla.

"No, minugi pärast," hüüdis ta. "Raha teenistus on meie sugusel praegusel ajal niisama suur kui ühtigi. Sadam on kiini, kalad on suuremast osast kadunud, aga kõht nõuab ikka oma jagu. Ma olen walmis sinuga ligi tulema."

Mehed tõmbasiwad oma wõrka nüüd wälja, sõudsiwad kerge lootsikuga veel kord üsna "Aleksandre" kõrwaft mööda ja ehk küll Ilbin osawalt ametis nähti olewat, libisesiwad ta wäiksed, mustad filmad ometi alt fulmu üle laewa ja selgeste nägi ta, et see ikka veel niisama kui enne wälja näitas.

Korraga nägi ta ühe laewa luugi kõrwas Urfelt seiswat. Kohkudes jäi ta käsi, mis aeru külgis oli, seisma, aga niisama ruttu pani ta julgust jälle kõrwas ja wene laulu wilistades sõudis ta edasi.

"Oled ja Urfelt näinud?" küsis ta oma seltsimehe käest, kui nad laewast eemale jõudnud oliwad.

Panzow nikutas jahdades pääd. "Ta nähti wäga kahwatanud olewat," lisas ta siis juure.

"Nüüd, kus ma tean, mis suguses kajüti stüdrut on," ütles Ilbin edasi, "ei ole meil päästmine enam nenda raske kui enne. Võta aga kõik kavalust kofku, sõbrafene! Sa teenid kümme kuldtükki ühe tunniga ja pudel rummi tahan ma sulle veel pääle kauba kinkida."

Sõnalausumata pööriswad nad nüüd Panzowi majasse tagasi, et ette võetawat päästmise plaani hoolega järel mõelda ja selle tarwis waja olewaid asju muretseda.

Udu oli ennaft linna üle maha heitnud ja temaga ühes lahutas öö oma tiiru. — Ühendatud sõjawäed oliwad pääwa läbi linna wäha suurtükidega lastnud ja Wenelased seda niisama wastanud.

Nüüd oli kõik wait. Uulitsad oliwad tühjad, sest igamees tahtis ennaft külmaft seltsimehest lahti kiskuda. Üksikud wahid käisiwad oma koha pääl edasi ja tagasi ja nende astumise kõla oli peaaegu ainuke, mis öö rahu rikkus.

Kaks meest ruttasiwad ühe teise kõrwas käies läbi laewameeste alewi. Kui nad sõjasadama kaldale saanud oliwad, astusiwad nad ettemaatlikult ja hoolega iga häält kuulades, lootisusse.

Need oliwad Panzow ja Ilbin. Nad sõudsiwad otse kohe "Aleksandre" poole; kui nad juba kaunis ligidale jõudnud oliwad, pidasiwad nad korraga finni ja hakasiwad lootisus olewaid wõrkusi wälja heitma.

Kaunis selgeste wõisiwad nad, ehk kül udu kaunis paks oli, näha, mis laewa pääl sündis. Üks waht sammus laewa lael, püsis käes, ühest otsast teisi ja jäi wahel seisma, et nende tööd waadata.

"Üks külm öö," hakkas Panzow soldatiga rääkima, kes ennaft laewa ääre najale toetas. "Üks külm ja märg öö, nii sama paha soldatitel, kes wahti peawad

pidama, kui ka kalameestel, kes võrkusi sisse panewad. Aga inimene tahab elada, kui ka asi küll nap on. Et pääwa siin rahuta on, peab õõ saama api wõetud, ehk küll kedu palju parem magada oleks.⁴

Soldat ei wastanud midagi ega läinud ka edasi.

Nagu ei paneks ta soldatit tähelegi, wõttis Ilbin taskust napsu-pudeli wälja, neelas paar hääd lonksu alla ja andis siis Panzowi kätte.

„Sõber,“ ütles see ennaft soldati poole pöördes, meie oleme waesed kalamehed ja teame, mis karastust wiina maitsemine seejugusel külmal ööl anda wõib; jah, wõta pudel, see sojendab.⁴

Soldat jäi ka nüüd weel wait, aga kui Panzow oma pakumist weel kord uuendas, ei wõinud ta enam himmu wastu panna, waid andis märki laiwa pääle tulla.

Panzow täitis kasku. Suure osawusega ronis ta üht üle ääre kõlkuwat kōit kaudu ülesse, kuna ta Ilbini walju häälega wõrkude järel kaskis waadata.

Nenda pea kui see aru saanud oli, et ta seltsimees soldati kõrwas suurtüki pääle istunud oli ja tubliste pudelist rüüpasiwad, lükkas ta lootsikut laewa äärt kaudu edasi ja pidas wiimaks teine pool ääres finni.

Madruke osawusega ronis ta ülesse, ja puges, ilma et soldat teda oleks näinud, trepist alla kajütisse, kus ta pääwa Urseli oli näinud. Siin oli tal kōik tuttav, sest midagi ei olnud oma endist olekut muutnud.

Pea jõudis ta kajüti ukse taha. Tasa lükkas ta riiwi eest ära, tegi uft lahti, astus sisse ja pani jälle finni. Sees oli nenda kotpime, et ta ka kõige suurematki asja näha ei wõinud. Seda oli ta ometi ettearwanud ja seepärast üht wäikest sala laterni ligi wõtnud. Selle süütas ta nüüd põlema ja astus Urseli magamise paiga juure, kes rahuliste kōwa aseme

pääl unewaipas uinus. Ta näitas kahwatanud wälja ja ka uni ei olnud walu ega waewa wermeid ta näu päält ärapeletanud.

Ühe filmapilgu seisis ta sel kombel mõttes — ometi aeg oli lühen, ka mitte üht minutit ei olnud võimalik ilmaasjata wiita. Ta raputas tüdrukut magamisest ülesse, kes küll esmalt kohkus, aga ometi waitsemaks jäi, kui isat säääl nägi.

Kahe kolme sõnaga andis Ilbin temale oma nõuu ja plaani täada ja Urjel oli sedamaid walmis seda täitma. Ta tahtis nüüd temaga põgeneda, ruttu, enne kui ta elu uude hädasõitu sattus. Korraga tuli aga temal Inglise meele, ja see tegi esimest ettemõtet tühjaks.

„Kus on Inglise Thornhill?“ küsis ta tasakoste.

Urjel näitas käega ukse poole. „Siin kõrwas istub ta!“

Ilbin tegi ukse lahti, astus sisse ja tuli mõne minuti pärast Inglise tagasi. Ilbin astus taha ees.

„Käige kiikwarwul — siin on trepp — haka minu külgi kinni, Urjel,“ sosistas ta ja ruttas küürutades edasi, tüdrikut enesega ligi tõmbades. Mõned filmapilgud weel ja nad oliwad päästetud.

„Kes säääl?“ hüüdis korraga waht, kes Inglise suurt kogu näinud oli. „Kes säääl?“ küsis ta uueste ja et wastust ei antud, tuli ta kärke sammudega põgenejate poole.

„Küürutage, küürutage!“ üüles Ilbin Inglisele kõrwa sisse ja tõmbas teda maha. Aga soldat oli ometi neid selgeste näinud. Suba oli ta kät Ilbini õla pääle pannud, et teda kinni wõtta, kui see ennast lahti kiskus, parema käe taskust wälja tõmbas ja üht terawat nuga soldatile kurku pistis.

Häbälise kisaga langes see selili. Enne aga, kui ta mahalangeda võis, oli Ilbin ta ümbert kinni hakanud ja wiskas teda nüüd surmahirmu jõuga üle parda wette, mis waljuste pahises ja siis jälle wait jäi.

"Ruttu, Urjel — Thornhill! ruttu!" hüüdis Tatarlane ettewaatmata waljuste, sest nüüd ei olnud enam filmapilkugi aega wiita. Ta kargas üle ääre, hakkas tütre ümbert kinni ja oli üks filmapilk hiljem teda juba lootfikusse hoolega peitnud.

Wähem osawalt tuli Englane järele, kelle haawatud käsi iseäranis kiirust wähenDas. Ilma sõnalausumata hüpas ka Panzow lootfikusse, mis nüüd laewa äärest lükati ja kõigest jõuust maa poole sõuti.

"See oli üks pagana temp," ütles ta wiimaks, "ja ma kardan, et see meil kõigil elu maksma saab. Kõige hiljemast ühe tunni pärast peab põgenemine leitud saama. Teie peate nenda ruttu linnast wälja minna katsuma, kui iial võimalik. Kuriwaim peab ju fiske läinud olema, et sa soldati elu wõtsid."

"See ei olnud mitte minu tahtmine," kostis Ilbin. "Et ta meid aga furd näinud oli, seisis minu eht tema elu mängi pääl. Tah, ma arwan iis ka, et me sedamaid põgenema peame; anna aga sina meile soldatite mütsa ja mantleid."

"Tulge mu majasse," wastas Panzow, hirmuga waadates. Nii suure sammudega, kui iial võimalik, ruttasiwad nüüd kõik Karabelnaajasse Panzowi majasse.

Kudas Ilbin Panzowiga kõnele nüüd oli, tahtis ta wangisi, keda nad nüüd päästnud oliwad, Wene soldatite riietesse panna, sest et ta sel kombel wahtisi kõige kergemalt arwas petta wõiwad.

Nii ruttu kui iial võimalik, oliwad Thornhill ja Urjel Wene soldatide riides ja paniwad nüüd suured

karused mütsid päha. Ilbin ja Ursel wõtsiwad püüsa õlale. Thornhill sidus enesele seepärast, et ta haawatud käsi püüsi kandmise takistuseks ees oli, suure mõõga wõõle.

Weel oli pikkane pime ja udu langes kui peenikene wihm maha, kui kolm põgenejad kalamehe majast wälja astusiwad. Siiski kuulti ometi kindluse poolt trummide pörinat, kellest, ehk Ilbin küll tähele panemiseega kuulas, aru ei wõinud saada, mis see tähendas.

Ilma mingisuguse takistusega jõudsiwad nad lootfiku juure, mis enne juba selle tarwis käe pärast pandud oli. Kärneste ja peaaegu ilma kuulmata libises ta läbi sadama teise poole kaldale. Kui nad sinna jõudnud oliwad, astus Ilbin üksi wälja, et järelewaadata, kas kuskilt õnnetust karta ei ole.

Baewalt oli ta aga lootfikust wälja astunud, kui ta juba tumedaid ligistawaid jalaastumisi kuulis, mis soldatide käiguga üsna ühte läks. Ta ei olnud ennast mitte petnud. Mittu salku Wene wäge sammusiwad üsna tema kõrwaist mööda. Pimedus kattis ja kaitsis tema peidu kohta, nenda et nad teda mitte näha ei wõinud, ta aga nende kõnedeist kuulda wõis, et linna ümberpiirajate kallale taheti langeda.

Hädaste oliwad soldatid mööda läinud, kui ta juba tagasi rutas ja Urseli ning Inglast paadist wälja käsks astuda. Tormi rahuta olek ja segadus wõis nende põgenemisel wäga tululisk olla; kõik läks tema arwamise järel õige mõnusaft.

Kui need aga wälja oliwad astunud, tuliwad forraga mõned Wene soldatid nende juure, kes neid oma seltsimeesteks pidasiwad. Ilbin oli selle üle hirmus kohkund, sest nüüd oli waja kõik ettewõtta, et endeid mitte ära anda.

"Missjuguhest regimendist olete teie?" küsis ta sõdatide käest.

"Seitsmendamast!" anti temale vastuseks.

"Meie oleme kolmandamast," ütles Ilbin edasi, "olete teie hiljaks jäänud?"

"Jah, niisama kui teiegi," kostis üks. "Aga nüüd peame meie ruttama, et teiste järel jõuame."

Et sel filmapilgul põgenemise pääle mõtlemistki ei olnud, ei aitanud Ilbinil muu nõuu, kui et Venelastega kaasa minema pidi.

"Miks pärast ei ole sul püssi?" küsis üks sõdat Inglise käest.

Thornhill ei mõistnud sõnagi ject, mis tema käest küsiti, aga seda nobedam oli Ilbin wastutama: "Ta ei mõista sinu küsimist mitte, ta on üks Sakslane ja alles hilja aegu siia tulnud. Paari pääwa eest on üks kuul ta paremat kät haawanud, mis läbi ta, et maha jääda ei tahtnud, püssi kanda ei wõi. Ta tahab näha, kuidas meie keisri waenlasi lööme ja furnuks laseme."

"Hää sõdat, wahwa sõdat," kostis Wenelane naeratates Thornhilli pääle waadates.

Eigimale ja ligimale jõudsiwad nad nüüd regimendil, ja ifka juurema ahastusega waatas Ilbin enese ümber, aga põgenemise lootus oli wõimata. Juba kõlastiwad esimeste salgude paugud nende kõrwu ja täatasiwad, et wõitlemine alganud on. Ifka tihim kõlas püsside paukumine, suurtüfid müristasiwad aeg ajalt feltsi, trummid pörasiwad ja kõik kuulutas, et lahing joondes oli.

Wiimaks jõudsiwad hiljaks jäänud sõdatid oma regimendi juure, mis juba waenlaste kallale tungis. "Tulge meie hulka!" hüüdsiwad nad Ilbini ja põge-

nejate vastu. „Teie regiment on ees otjas; sinna ei wõi teie enam jõuda.“

Enne kui Ilbin mõelda sai, mis tegema pidi, oli ta juba reasje teiste hulka surutud, kus nüüd kõik tormisammus edasi liikus. Sinne ei olnud põgenejad talt lahutud, waid kõrwa marsjima pandud.

Kõik oli nenda ootmata ju rutuste tulnud, et tal, tütre pärast järges muretsedes, põgenemise päale aega ei olnud mõeldagi.

Ikka ligimale tungis wõitlemise mürin. Suurtükid paukusiwad ja läkitasiwad oma kuulisid waenlaste ridadesse surma wiima. Käsud, lahingi hüüdmised, haawatute wigamine ja muu pragin segas ennast sõjariistade pöörinaga. Põgenejad oliwad juba wõitlemise keskpaigas, ilma et oleksiwad täädnud, kudas sinna saanud.

Keegi ei pannud neid tähele lahingi segaduses, aga sellegi poolest ei olnud neil võimalik põgeneda, sest ilma tahtmata saiwad nad edasi tungitud ja tõugatud. Ikka enam jõudsiwad nad waenlaste ligimale. Suba wõisiwad nad nende ridasid udu läbi tunda, kui korraga käsk kõlas, et bajonetidega kallale tungida, mis päale kõik tuhat nelja edasi läks. Ilbin hakkas Urjeli käest kinni, ja tõmbas enesega ligi, et mitte lahutatud ei saaks.

Üks uus kuulide wihm wõttis Wenelasi vastu, kui nad waewalt kakskümme samm uue Inglaste kaugel olivad ja esimesed read langesiwad furnult ehk haawatud maha. Eneste ees hoitawate bajonetidega tormasiwad järgmised üle furnute ja haawatute Inglise kallale ja sundsiwad neid taganema.

„Arge andke kellegile armu!“ hüüdsiwad korraga Wene ohwitserid ja hullu julgusega kargasiwad Wenelased Inglise ridadesse, kus nad surma ja hukatust

külmasiwad. Veel üks filmapilt ja Wenelased oliwad wõitnud.

Korraga astus aga üks Inglise sõdamees jagu kindral sir George Browne kätte all Wenelaste vastu, kelle ridades nüüd segadus tõusis, nenda et nad pea põgenema hakasiwad. Veel oliwad põgenejad ühe teise kõrwal. Üks kuul trehwas Uršelt ja walju kisaga langes ta maha. Ilbin hakkas kättega ta ümbert finni, ja unustas sell filmapilgul kõik, mis ümberringi sündis.

Ikka enam tungisiwad Inglise ligidale ja üks jalk Wenelast, mis veel vastu pani, sai ümberpiiratud ning pidi sõjariistu maha panema. Nende seas oliwad ka Thornhill ja Ilbin, kes Uršelt, kelle kaelaft weri wälja woolas, õrnalt käte pääl hoidis.

Üks Inglise ohwitser rutas nüüd sinna ja andis walju häälega käsku wangisid ärawiia. Nüüd wiimaks näitas Thornhill ometi seda tutwat häält kuuldes segadusest ja kohmetusest, mis ta pääle tulnud oli, ärkawad ja uue teule walmis olewad.

„Adams, Adams!“ hüüdis ta waljuste ja rutas ohwitseri juure, kes imestelledes tema pääle waatas.

„Goddam, Thornhill!“ hüüdis see. „Sina siin ja päälegi Wene riides?“

Paari sõnaga andis Thornhill selle üle lühikest seletust.

„Siin on mu päästja!“ ütles ta Ilbini pääle näidates. „Ilma temata oleksin ma juba ammugi puukõlmas!“

Ilbin ei näinud ega kuulnud sest kõigest midagi, mis ta ümber sündis. Ta ei lausunud sõnagi, pani tütre surmukeha maha ja istus ise sinna kõrwa.

Kui Thornhill wiimaks kät ta õla pääle pani ja temaga kõnelema hakkas, waatas ta kui meeletu

eneſe ümber. Ehk ta teda küll trööstida katsus ja eneſega ligi kutsus, ei aitnud ſee ometi midagi. Ta pani ühe kullaga täidetud rahakoti Blbini kõrwa maha ja tahtis äraminema hakata, kui ſee üles kargas, rahakoti wõttis ja Inglise jalge ette wiſkas.

„Wõtke oma neetud fulda!“ hüüdis ta. „See on mu tütre ja naeſe elu maksnud ja neid ſurmanud. Needus teie kõikide pääle!“

Ta wõttis tütre ſurnukeha ſülle ja oli pea Thornhilli filmiſt kadunud. Waewalt oli ta aga tütre maha matnud, kui ta Benelaſte näppu ſattus, kes temale ülekohutu pärast nenda kohut mõiſtiwad, kudas töö wäärt oli. —

Kes ifamaad ära annab, ſelle käſi ei ſaa iialgi häſti käima, waid warem ehk hiljem ſaab nuhtlus tulema. Ifamaad, mis kõige ülem warandus, peab iga inimene kaitsma nii häſti ihu kui hingega, ja end jäädawaſte temale pühandama.

II. Uut moodi kelmus.

Austria raja lähedal on ühe wäikſe maantee ääres üks kabel, mis Slaawlaſte apoſtlile Kirillile pühendatud on, keda ſäält poolt rahwas väga suure auu ſees pidawad ja temal kes teab kui ſuurt ime tegemiſe wõimu arwawad olewad.

Wõni aasta tagaſi tuli igal hommikul ſelle kabeli juure üks noormees, nimega Saano ja palus igakord üht ja ſedaſama: „O swäte Kirill, paljaſt 50 rubla kingi mulle, et ma oma waeſe maminku (ema) maja üleſehitada wõin, mis kogemata juhtumiſe

läbi ära põlenud on. Siis võin ma jälle rahuliste maailma rändama minna — paljast 50 rubla, aga mitte üks kopik ei tohi vähem olla — ja ma luban sulle selle eest su haua pääl üht nenda jämedat küünalt põlema panna kui mu käsi.⁴

„O swäte Pan! paljast 50 rubla, aga vähem ei wõi ma tõeste mitte vastu wõtta — mitte üks kopik vähem, sest muidu ei saa ma majakest mitte walmis.“

Seesugusid palweid läkitas ta igapääw püha Kirilli juure ülesse, ilma et see aga kõige vähematti märki oleks annud, et ta kuulda wõtab ehk aidata tahab. Kõik jäi nagu enne, aga sellegi pärast ei jätnud noormees, kel kindel usk ja lootus oli, järele, waid uuendas iga pääw oma palweid.

Wiimaks aga, olgu et püha mehel alandlik palwe südamesse tungis, ehk et ta alati uuendatud palwe läbi liigutadud sai, — üks kõik, ühel hommikul, kui Saano jälle kõigest südamest swäte (püha) Kirilli käest „50 rubla ja mitte kopikut vähem“ palus, kufus forraga ülewelt üks rahafukur paluja jalge ette. Esimesel filmapilgul oli mees nenda ehmatanud, et kufurt ülessegi wõtta ei tohtinud, aga kui kofkumise pill möödas oli, tõmbas ta ahne sõrmega kufu peusse, tegi lahti ja wõttis hiilgawa filmadega 49 ilusat ja uut rublatükki wälja.

Uhe filmapilgu mõtles mees kimpus olewa näuga järele, mis ta täie 50 rubla saamise juures mitte ei oleks teinud; aga pea langes ta ometi rõõmuga altari ette põlweli ja hakkas kinkijat tänama.

„O swäte Kirill! Ma tänan sind, et sa mu palweid kuulnud olid. Sa oled mulle küll paljast 49 rubla kinkinud, aga ma mõistan ometi, mis see tähend-

dab — üks rubla on see ilus kujur wendade wahel tõeste wäärt; — nii pea kui mu maminku maja ülesehitatud on, ei pea sa lubatud küünlast mitte ilma jääma, waid ma tahan teda sulle tõeste kinkida."

Selle kõnega ei näitnud püha Kirill ometi rahul olevad. Ma pean sulle, armas lugija, tunnistama, et selle pühaga suurt ülekohut tehti ja et üks kaupmees, nimega Moses Wanderstab, kes säält ümberkaudsetest teistest enese sugustest kõige rikkam oli, juba mittu pääwa fabelis Jaano juudamesse tunginuid palweid kuulnud oli ja sellega kena nalja teha tahtis, kui ta 49 rubla kujuruga astast sisse fabelisse wiskas.

Kaupmees ei kõhkunud mitte wäha, kui ta paluja tänust kuulis, et see püha Kirilli kinki wastuwõtta tahtis ja hakkas juba kartma, et tema loodetud alw nali väga kallist tuleb maksma.

Rutuste astus ta sisse ja ütles Jaanole:

"Mu armas Jaano, ma tahan sulle ütelda, et need 49 rubla minu jagu on, ja ma neid üksi see-pärast fabelisse wiskanud olen, et ma su palwe järel arwasin, sa saaksid aga üksi 50 rubla wastu wõtma. — Waata, mu armas Jaano, inimene ei tohi oma sõna mitte murda, waid peab seda pidama. See-pärast anna mulle kujur jälle tagasi, ja et ma sind väga wahwa noore mehe tean olevad, ja sinu ema õnnetusest ka kuulnud olen, tahan ma sest rahast sulle wiis rubla kinkida!"

Juba kaupmehe kõne hakatust kuuldes oli nooremehe nagu uskmata wälja näitnud — aga kui see nüüd tõega kujur tagasi nõudis, wastas ta rahuliste:

"See ei ole mitte ilus teist, isand Mooses Wanderstab, et teie ühe wäese mehe käest seda enesele nõuate, mis püha Kirill kinkinud on. — Et teie raha

atnaft sisse wiskanud olete, seda wõite teie ja kes tahab, weel ütelda, aga mina ei usu seda ometi mitte. Miks ei pea siis Pan Kirill, kelle helduse eest ma kõigest jüdamest tänan, minu palwet mitte kuulnud olemat?"

Raupmees katsus küll igawiisi selgeteks teha, et püha Kirill ennast sest asjast üsna eemal olla hoidnud, aga see ei aitnud midagi, mees jäi oma usu sisse kindlaks. Ta sai wiimaks aru, et ta sel kombel oma raha mitte enam kätte ei saa, ja seepärast kutsus ta Jaanot enesega lähedasse kohtumajasse ligi, kus ta kohtunikusi asja seletawat ja õigust tegewat lootis.

Selle nõuga oli Jaano rahul. Kui nad tüki maad edasi läinud olivad, hakkas wiimane rääkima: „Armuline isand Wanderstaab! Mis saab auustatud kohtunik ütlemat, kui ma ilma saabasteta tema ette astun. Ka on kaunis külm ja ma ei ole oma suuremat kuube mitte ligi wõtnud? Kas ma mitte hoome ei wõiks kohtu ette tulla?"

Raupmees arwas, et kelin mõnda uut plaani wälja arwanud ja soowis seepärast nii pea kui võimalik oma 49 rubla jälle tagasi saada. Ta kartis, et Jaano nenda kaua mitte ootama ei saa, kunni kohus otsust mõistab, waid sedamaid ammu nõuks wõetud rändamist ettewõtab. Sellepärast wastas ta kawala ettewaatomisega:

„Enne kui meie kohtniku ette lähame, Jaano, wiin ma sind oma majasse ja lasen sulle paar üsna uusi saapaid ja uue kuue anda, et sa auuga kohtusse tulla wõid ja külma karta ei pruugi.“

Sellega oli Jaano rahul ja ei rääkinud kõige tee pääl enam sõnakest, waid, kudas näha oli, mõtles ta suure hoolega midagi järele. Ta sai, kudas lubatud,

kaupmehe käest paari uusi saapaid ja uue kuue ja läks nüüd kohtusse.

Siin kõneles kõige eesvalt kaupmees terwet lugu põhjast põhjani ülesse. Nüüd tuli kord Saano kätte asja seletada.

See seisis wahwaste püha Kirilli imeteu poolt — ja nimetas, et isand Wanderstaab wist kogemata imetegu näinud on ja seeläbi nüüd raha enesele saada tahab ja, et oma tunnistust weel enam tõendada: lisas ta juure: „Ma arwan, et kaupmees täna wiimaks seda ka weel ütleb, et mu kuub ka tema jagu on!“

„Mis!“ karjus nüüd isand Mooses Wanderstaab, „auustatud isand kohtunik, teie peate tuhat aastat elama, aga seda kuube olen ma temale annud, nii tõeste, kui ma praegu siin teie ees seisan.“ Ta ennast Saano poole pöördes, lisas ta juure: „Kas see kuub ei ole mitte minu jagu, sa petis kelm?“

Maeratahes ja õlanuffu kehitates pööris ennast Saano kohtuniku poole ja kostis: „Kas ma ei ütelnud? Wist saab ta seda ka weel ütleva, et saapad, mis mul jalgas, ka tema jagu on?“

Nüüd ei wõinud ennast wihane kaupmees enam pidada, waid kargas Saano kallale, kes sest aga aru sai ja teiste selja taha lipas. Seda nähes jooksiwad kohtu teenrid kofku, sidusiwad kaupmeest kinni ja wiisid kohtuniku ette, kes nüüd sellele püha paiga teutust süüks lükkas. Saanot aga lasti ilma keelduseta raha, kuue ja saapadega koju minna, kus ta wist oma aita-jale Kirillile warsti tõutadud küünalt wiis.

Kui kaupmees wangist lahti sai, oli Saano ammu juba rändamas, sest emal oli nüüd raha, misga ta maja uueste üles ehitada wõis ja seepärast ei olnud tal enam kodu Kirilli waja paluda.

III. Kuriwaim pudelis.

(Ühe tohtre kirjadest.)

Wjätka kubermang on oma hommiku poolise seisuga pääle waatamata väga rikas loduse andideft. Sääl leitakse ilusaid, põlisi metsu, lillerikkaid nurmesi ja kalutäis jõgesi, aga siiski on ühest suur puudus ja see on rahwast. Need rahwa seltsid, mis sääal ettetulewad, seisawad väga madala harimise järje pääl. Suuremalt osalt on need Wotjääklased, Tshuwashlased ja Tshere-mislased, kes kõik Soomlastega sugulased on. Mõnimgad neist on weel praegu paganad ja on oma kumbeid ja pruukisi wanast ajast saadik truuste ülewal hoidnud, ning nendega ühes ka kanget ebausku, mis nende juures ilusaste õitseb. Nemad uskwad hää ja paha pääwade sisse, tähendawad lindude kisa, ütlewad, et kui wälf kohgile majasse sisse lööb, kuriwaim siis sees ära põleda ja muud selle sarnast tühja lori.

Wotjääklastel on väga arwa kindlad eluasemed; nad ei ela iial linnades, waid aga maal, kord siin, kord sääal, kus, sest et nad palju karja pidawad, ühest kohast teisi hulguwad. Kui nad loomadega ühes kohas enam kauem wiibida ei wõi, rändawad nad edasi, kus juures nad oma uue elupaikade eest eesolejatega wahetuse kaup loojuste ja mesilaste wastu ajawad. See sugune kaup annab pidudele põhjust ja saab isiaraliku pühitsemisega peetud. — Nende kõige juurem tahtmine on ilusaid, tugewaid hobuseid kaswatada, mis neil, et kord hää sugu käes on, väga häste korda lähab. Sääal juures on aga ka hobuse wargus suure joone pääl, ilma hirmu pääle waatmata, et shaitan (kuriwaim) iga hobusewarast, kudas nad kõnelewad, pärast surma katlas tulise wee sees keetma peawad. Täadu pärast on

Wjätka hobused, ehk nende kaswu küll juur ei ole, ilmarwamata tugewad ja panewad, ilma et neid isiäraliku toiduga jõõdetaks, tubliste lahjaks minemise wastu. Sagedaste sõitwad Wjätka mõisnikud 300 — 500 wersta oma hobustega ära, ilma et see neile mingisugust wiga teinud oleks.

Wjätka kubermangus on wäike Molinsk'i linn, kuhu ma sagedaste linnawalitsejale wõõrusele sõitsin, kes minu sugulane oli. See näitas mulle ükskord üht wee läbi ennaft liigutawad titte, mis kurjawaimu ette-säädis ja pudeli sees oli. Isand S., minu sugulane, täatas mulle, et see wigur, mis ta kord Moskwa-st toonud olla, ime wäega Botjääklasi walitseja ja tema ametit hulga fergitada. Gesmalt ei tahtnud ma seda uskuda, aga pea pidin ma parajat aega näha saama, kus ennaft sellest tõendada wõisin.

Kuna meie weel ühe teisega kõnelesime, astus üks politseiametnik ühe külawanema täädustamisega tuppa, kes üht hobusewarast linna nuhtluse alla saatis.

„Dooge warast sisse!“ ütles linnawalitseja, kui ta sõnumiku lugenud oli.

Pea tuli politseiametnik tagasi. Tema järel sammus wang, kes umbes 30 aastane, laia, musta, kelmi nāuga ja sassis juustega mees oli. Sukade asemel oliwad tal korikad ümber säärde mäsitud ja wiisude augudest waatafiwad warwad wälja.

Waewalt oli ta sisse astunud, kui ta ennaft linnawalitseja ette pikali wiskas, kes ilma sõna lausumata tüüti aega tema pääle waatas ja temale aega andis järel mõelda.

„Kuule wennakene,“ ütles isand S. wiimaks julgust andwa hāālega, tunniſta mulle õigest jūda-mest: oled ſa hobuſt waraſtanud, wõi mitte?“

„Hoidku Jumal, isand!“ hüüdis Botjääflane, kuna ta ennast tua nirkas seisawa Jumala pildi poole pööras ja risti ette lõi.

„Oled sa ristitud?“

„Jah, auus isand!“

Eühikese mõtlemise järel kõneles linnawalitseja edasi: „Tead sa, mis ma sulle ütelda tahtsin, wenna-tene? Sa näitad julge, tubli ja osaw mees olewat ja seepärast ei ole mul sugugi lusti, sind omakstest lahutada ja Siberisse läkitada. Ma uuendan sulle weel: Tunnista, oled sa hobust warastanud või mitte?“

„Ma ei taha päikest omas elus mitte enam paista laska, auustatud isand, kui ma süüdlane peaks olema. Ma ei tea midagi hobusest, ega ei ole temast ka midagi kuulnud.“

Linnawalitseja tõusis ülesse, wiis meest Jumala pildi juure ja ütles: „Nüüd wanner mulle selle pildi ees, kas sa süüdlane oled või mitte!“

Kohkunud Botjääflane kahwatas neid kohtuniku ähwardawaid sõnu kuuldes, waatas arglikult enese ümber, lõi risti ette ja wandus siis, et ta ilma-süüta olla.

See juhus ja päältwaatus oli mul wastu meelt ja ma arwasin kindlaste, et mees ilma-süüta on. Isand S. aga täadis, mis tal waja teha oli. Ta andis teenrile märki, mis pääle see wälja läks. Umbes kümne minuti pärast tuli ta jälle tagasi ja kuulutas, et kõik walmis olla.

„Kas teie ei taha mitte minuga ligi tulla?“ küsis isand S. ennast minu poole pöördes.

Et ma näha soowisin, mis sest asjast tulema pidi, olin ma walmis tema soowimist täitma. Meie astusime nüüd teisi tuppa, kelle akna luugid minu

imestellemisefeks finni pandud oliwad, ehk küll wäljas selge pääw paistis. Kesk tuba seisis üks musta kalewiga kaetud laud, kelle pääl kaks jämedat waha-
küünalt tumedalt põlesiwad; nende taga seisis üks wana pühade pilt, kelle kõrwas üks inimese päälui ja kaks konti oliwad. Laua pääl oli üks kaunis kõrge asi riide all peitus.

Sinnawalitseja ligistas ennast nüüd selle lauale ja politseiteener astus tema kõrwa.

Inimese pääluid nähes arwas waras jedamaid, kudas ta näust paistis, et teda kurjawaimule anda tahetaks. Hirmuga waatas ta enese ümber, kas kus-
kiltgi küljest abi loota ei ole.

„Mis su nimi on?“ küsis linnawalitseja pühalikult.

„Daanabai, auulik isand!“

„Daanabai, ma küsin su käest weel wiimast korda, et sa oma hinge shaitani käest päästa wõiks, nii kaua kui sul weel jeks aega on — oled sa hobust warastanud wõi mitte? Ometi enne, kui sa wastad, pead sa täädma, et selle riide all kuriwaim peitus on, tema oma näu pääl pead sa jeda rõõmu nägema, mis jääb selle üle, et ta sind enesele jaab, hülgab. Ma ei waleta mitte; sulle ei jää mingisugust pääsmist üle; sellepärast ütle ei ehk jah!“

Wotjääklasel käis warin üle terve koha, kui ta laua pääle waatas, kust ahwardus tulema pidi. Siis pani ta meelt kindlaks, lõi risti ette ja ütles julgeste: „Ma olen ilmasüüta!“

Silma sõna lausumata tõstis kohtunik nüüd riide ülesse, wõttis ettewaatlikult jääb all peitus olewat asja parema kätte ja nüüd nägime kõik hidraulica (wee) kurja waimu. Isand S. wajutas põidlaga ühe ise-
äraliku nupu külge ja hoidis siis pudelt Wotjääklase

filmade ees, kes oma ehmatuseks nägi, kudas kuriwaim mõlemad käed wälja pistis, kui tahaks ta teda finni wõtta ja punastest lõugadest pika teelt wälja sirutas.

Waras läks furnikarwaliseks ja ta hambad hakkasid lõgisea.

"Ära nüüd enam waleta, kui sul ju hing armas on," ütles isand S. Enne weel, kui waras üht sõna ütelda wõis, hakkas kuriwaim ülesse ja alassi tantsumu ja kui meelestu ennaft ümberkeerutama.

Korraga kuuldi üht kufumist, mis põrmandat wärisema pani ja üks hääl ütles joigudes: "Ma olen süüdlane, isake; päästke mu hinge; halastage mu waele waimu pääle, ma tahan kõik tunnistada!"

Kohtunik naeratas ja wiskas üht tõsiduse tunnistawat pilku minu pääle ja andis siis politsei teenrile käsku, süüalust, kes waewaga aga püüsti tõusta wõis ja igal sammul hirmuga pudeli pääle waatas, ärawiia. Ta näitas kartwat, et shaitan ikka weel tema kallale ähwardas tulla.

Kui Botjääflane tuast wälja oli wiidud, pööris ennaft kawal ametnik minu poole ja ütles: "Kas olete nüüd aru saanud, et ma teile tõi kõnelenud olen selle rahwa kangekaeluse üle; midagi ei hirmuta neid, ei ähwardused ega rahatrahwid — aga ime, sel titel on kõik võimalik, ta tõmbab ja päästab mind kimbatuselt ja aitab mul õigust õiguseks tunnistada. Suba mõndagi rasket ülekohutu tööd on mu wäike, ilma süüta kuriwaim pääwawalgele toonud. Nenda suur on ebausju wägi, et ta kõik südame saladused awaldama paneb, nagu meie praegu üht seesugust tüükist näinud oleme."

IV. Külma wõetud nina.

(Prantfuse feelest ümbertõlgitud.)

Üks Prantslane, kes talwe Wenemaal on käinud, kirjutab oma juhtumise üle nenda:

„Esimesed pääwad, kus St. Peterburg enesele walget riidet selga oli tõmbanud, oliwad mulle rõõmsad näitemängi pääwad, sest kõik asi tuli mulle uus ette. Ma ei wõinud saaniga jõitmisest ärawäsida, — see oli üks väga mõnus rõõmustus, kui ennast libeda tee pääl, mis kui poleeritud peegel oli, edasi tundsin hobustest weetawad, kes waewalt oma jalade raskest tundwad näitasiwad ja enam lendasiwad kui jooksiwad. Need esimesed pääwad oliwad mulle jeda lõbusamad, et talw aga kord korraltt käte jõudis, nenda et, tänu kasulal, ma teda kahetümne graadi külmani weel juuremat ei olnud tähelnanud.

Ühel pääwal, kui ilm väga ilus ja õhk lahedam oli, kui ma iial enne tunnud olin, wõtsin ma nõuks üht jalutuse käiku ettewõta; ma määsisin ennast ühe juure Astrafani üleküüne sisse, tõmbasin karwa-mütssi üle kõrwade, ruiisin pehme ning sooja Kaashimiri shalli ümber kaela ja astusin uulitsa pääle. Kõik kohad oliwad riietega kaetud; nina ots oli ainukene, mis ma wälja jätšin.

Sakatuses läks kõik väga häste; ma imestellesin isigi selle üle, et külmal nii wäha wõimust mu üle näitas olewat ja naersin isi eneses jutude pääle mõeldes, mis teisi külma üle olin kuulnud kõnelewat; ma olin üsna rõõmus, et kiiimaga ennast nenda ruttu harjutada wõisin.

Mõne aja pärast arwasin ma ometi inimesi, kes mulle wastu tuliwad, isiaraliku rahuta olekuga oma

pääle waatawad, ilma et nad mulle aga midagi ütelnud oleksiwad. Wiimaks ütles üks isand, kes rohkem kui teised, lobisemise armastaja nähti olewat, mulle mööda minnes jeda sõna: „Ночь!“ Et ma aga sõna Benefeelelt ei ostanud, arwasin ma, et mul selle ühe sõna pärast ei maksa finni pidada ja läksin oma teed edasi.

Ühe suure uulitsa nurga pääl tuli mulle üks kutsjer wastu, kes tulijest omas saanis edasi sõitis, aga nenda kähk, kui ta sõit ka oli, arwas ta ometi oma kohuse olewat, minuga kõneleda ja hüüdis: „Ночь, ночь!“ Wiimaks, kui ma suure Admiraliteedi platši pääle jõudsin, seisin ma korraga ühe alamat jagu inimese ees, kes mulle küll midagi ei ütelnud, aga peu täit lund maast wõttes, minu kallale fargas ja enne, kui ma ennast tema käest lahti päästa wõisin, minu nägu küürima ja isiäranis nina kõigest jõuust öerumahakkas.

Et see nali mu meele pärast ei olnud, tõmbasin ma kät taskust wälja ja wajutasin temale rusikaga seejuguse matju, et ta kümme sammuu tagasi fargas. Minu õnneks wõi õnnetuseks läksiwad seltsamal silmapilgul kaks talumeest mööda, kes, kui nad natuke aega minu pääle waatanud oliwad, minu kallale fargasiwad ja kaitsemise pääle waatamata, mu käsi finni hoidsiwad, kuna see, kellel ma seejuguse wägewa matju wajutasin, südametäiega teist peu täit lund wõttis ja uueste mu kallale fargas. See kord oli tal hää jeda teha ja oma nühkimisi algada, sest et ma ennast kaitsta ei wõinud. Aga ehk mu käed küll finni oliwad, oli mul ometi waba keel; arwates, et ma mõne eksituse ehk petliku päälelangemise ohwer olen, hakasin ma kõigest jõuust appi karjuma. Üks ohwitser rutas sinna ja küsis mu käest Prantsuse keeli, mis mul wiga olla.

"Mis!" hüüdsin ma ennast kolme kallaletungija käest wabastades, kes rahulikult, nagu ei oleks midagi isiaralisku asja sündinud, teed kaudu edasi minema hakasiwad, „kas teie ei näe, mis need wõrukaelad ja kelmid minuga teinud on?"

"Mis on nad siis teinud?" küsis ohwitser imestledes muu pääle waadates.

"Nad kelmid on mu nägu lumega öerunud! Kas see ei ole mitte üks häbemata tegu ja kellegi nalja asi?"

"Ei, isand, nemad on teile suurt hääd teinud," ütles see, kellega ma kõnelesin, tõeliku näuga.

"Kudas nenda?"

"Ilma kahe wahel olemata tahtis külm teie nina ärawõtta."

"Oh!" hüüdsin kät ähwardatud liifme külge pistes ja tõenduse üle tunnistust otsides.

"Isand!" ütles üks möödaminija ennast ohwitseri poole pöördes, „ma täatan teile, et külm teie nina ära tahab võtta. Otsige rutuste abi!"

"Tänan, isand!" ütles ohwitser, nagu oleks temale maailma kõige loomulikum asi ööldud saanud ja ennast kiürutades wõttis ta ühe kipu täie lund ja saatis isi seda tööd toime, mis teised mulle saata tahtsiwad, kellel ma hää teu eest kõlbmata tasumist annud olin.

"Ma pean ütlema, isand, et ilma selle inimeseta"

"Teil enam nina ei oleks olnud," kostis ohwitser wahese, ifka weel oma nina öerudes.

"Alga isand, lubage"

"Sa ma hakasin mehe järel jooksuma, kes eesvalt arwates, et ma teda sunnuks materdada tahan, ka omalt poolt nenda plagama pani, sest hirm annab jalgele kiirust, et ma iial teda kätte ei oleks saanud,

fui mitte mõned, kes teda jookswad ja mind teda taga ajawad nägiwad, teda mitte wargaks pidanud, ega tema teed finni pannud ei oleksiwad. Kui ma sinna jõudsin, leidsin ma teda suure osawusega kõnelewad, et arusaadawaks teha, et ma temale inimliku armastuse eest wõlgu ja ta midagi paha teinud ei olla. Kümme rubla, mis ma temale andsin, tegiwad meie rechnung tasa. Tänu pärast andis mehike mittu ford minu kaele suud.

Üks päält waataja, kes Prantsuse keelt oskas, käs kis mind tänasest pääwast saadik enam hoolt nina eest kanda ja järgeste järelwaadata. See meeletuletamine oli ilma asjata; kõige tee pääl ei jätanud ma teda ffordagi unustuse sisse, waid öerufin nenda, et ots kipitas. "

V. Sala kauba lõpetus.

Kassakade hetmann Kaagarin käis suurde sammudega wahi majas, kus ta elas, ühest seina äärest teisi. Üks temale tähtjas asi oli teda rahutumaks teinud. Preisi rahwas, kes Wene raja pääl elawad, ajasiwad enne palju salakaupa, sest et sää l kõik, mis ju st igapääwaseks elu ülespidamiseks tarwis ei ole, palju alwem on, kui meie riikis. Kõik käsitöö, nahk, ehte, koloonia-kaubad ja kõige rohkem armas tubakas, on Wenemaal palju kallimad kui muial, sest riigiwalit sus tahab kauplemist ja wabriku tööd seeläbi kaswatada, et ta wõeramaa kaubadele, mis sisse tuuakse, suurt tolli pääle paneb. Et see läbi aga ka sala kauplemine õitfema halab, on isienesest mõista. Ehk küll

riigi walitsus iga pidi seda wähenkada katsub ja kõige raja pääle palju Kasfakaid, tolliametnikusi ja shandarmiisi wahiks paneb, ütles sala kauplemine kaua aega õige kangeste, nüüd aga, tänu wahwa meestele, on see peaaegu üsna kadunud.

Sala kauplejad oliwad ammuft ajast juba kõige kohtega tuttawad ja täadsiwad, kus seda kõige parem korda wõisiwad saata, kuna ametnikud, keda muialt rajawahideks läkitadi, maa ja kohtadega tundmata oliwad. Pääle selle oliwad salakauplejad osawad kütid, nenda et, kui ka mõnikord wahtidega kokkujuhatusiwad, endid sagedaste tule läbi päästa wõisiwad. Ehk küll seesugune kauplemine kardetaw oli ja wäha kasu toob, wõtsiwad talt ometi palju inimesi osa.

Ükski paif kõige kaugele ulatawa raja pääl ei olnud mõningate aastate eest nenda osaw salakauplemist pidama, kui see, kus Preisi maakondade rajad endid Wiszkoowo küla juures ühendawad. Sääli oli üks salakauplejate selts asunud, ülepea 23 noort meest, kes nii hästi ihu kui hingega sest ametist finni pidasiwad. Need oliwad tugewad talupojad, wahwad kui karud ja kawalad kui rebased. Oma päämeheks oliwad nad Stahu Bialkowskit, kõige wahwamat meest jäält ümberkaudu, walitsenud. Mitte üksi teha poolest filedam ja pikem kui seltsimehed, waid ka waimu poolest julgem, targem ja arusaajam, mõistis ta kõik nenda korda saata, et kellegil tema üle nurisemist ei olnud.

See suur õnn tegi neid ikka enam julgemaks ja kaupmehi, kellel nad oma kaupa müüsiwad, ikka enam salakauba nõudjateks, nenda et wiimaks suures hulkades Wiszkoowost konterpanti Wenemaale toodi. — Warshau kubermang wõttis wiimaks nõuaks selle ülekohu ja kasu wastase teule otse teha. Ta ei tõstnud mitte üksi

rajawahptide arwu kahewõrra suuremaks, waid lākitas ka weel üht terwet polko Kassakaid Kaagarini walitsuse all sinna. See oli üks noor, teule wahwa ja auuahne ohwitser, kes kõigest hingest oma ülesannet korda saata püüdis, aga pea ometi enesest tõendama pidi, et oma jõudu liig suureks ja waenlase wahwust wäikseks arwanud oli. Kõik ta ettemõtmised oliwad asjata; Bialkowskit selts ajas ikka weel niisama tubliste salakaupa kui enne.

Kõige suurem raskendus kordasaatmise juures oli paks mets, mis Pooseni maafonnast Poolamaani ulatab.

Mitmet sugu puud kaswasiwad läbiseamine, selle waheruumid arwamata wäätkaswudest sagedaste läbitungimata rāgastitkudes muudetud said. Mõnes kohtas jooksiwad ojad metsast läbi ja tegiwad harjumata inimesele suurt takistust.

Wiimaks sai Kaagarin aru, et ta ettemõte muu moodi korda ei läha, kui rahaga. Selle kindla nõuga läks ta nüüd Warshawi ja seletas sääl walitsusele kõik selgeste ära, kudas wiisi asjad rajal on ja palus raha abi, et sel wiisil salakauplejaid lõksu saata. Sellega oli walitsus rahul. Ta lubas ülesandjale suurt rahamaksu. See, kes nenda palju awitas, et terwe salk, ehk ka üks jagu neist kahju tegewamataks tehtud saada wõis, pidi 500 rubla, kes aga päämeeft Bialkowskit ülesandis, 200 rubla saama. Pääle selle sai weel sellel kõik andeks antud, kes enne salakauplejatega ühes nõus olnud, kui ta neid nüüd üles andis.

Seesugune magus suutāis aitas pea. Leib Miises, üks kõrtsmik, kelle juures salakauplejad sagedaste käisid, oli see, kes ühel pääwal tollimajasse tuli ja rōõmustadud ohwitserile oma nõu tādā andis, et ta terwet salka Kassakade wõimuse alla anda tahab.

See kordasaatmine pidi aga ometi veel nenda kaua aja pääle edasi lükatud saama, kunni salakauplejad Miisese juure tuliwad.

Selle tähendatud aja waheaeg näitis kannatamata ohwitseril peaaegu igawene aeg olewat, ja ta rõõm oli selle pärast otsata, kui Miises ühel hommikul jälle tagasi tuli, ja täatas, et kelmid tulewal ööl juure kaubawooriga tema juure tulla. Selle pääle läks ta Wiszkoowo'sse, et, kudas ta nimetas, selle üle lähemat täädust tuua. Alles wastu õhtut, kui Kaagarin ja üks sõber koos oliwad ja wiimane arwas, et Miises liig ettewaatmata olnud, kuulutas wahti pidaja korporeal selle tulekut üteldes: „Suut on wäljas!“

„Ease teda sisse!“ ütles Kaagarin. — Warsti selle pääle astus Miises alandlikult kummardades sisse.

„Miks pärast tulete teie nenda hilja?“ küsis Kaagarin juuti nähes.

„Mis pidin ma tegema, armuline isand?“ wastas Miises poole häälega. „Salakauplejad oliwad linna läinud ja ma pidin, kui tõsist täädust saada tahtsin, nenda kaua ootama, kunni nad tagasi tuliwad.“

„Wäga hää!“ ütles Kaagarin wahele. „Kudas lugu lähab siis?“

„Nagu ma juba armulise isandale täatanud olen. Umbes kesköösel saawad nad kõik mu majas koos olema.“

„Bialkowsk'i ka?“ küsis Kaagarin rutuste.

„Täada muidugi; ega ta kui päämees teistest lahkuda ei wõi.“

„Ükskord ometi,“ ümises Kaagarin hiilgawa filmadega, „wõin ma ennast nende kelmidega, keda ma ammu juba näha igatsenud olen, lähemalt tutvustada.“

„Alulif isand,“ ütles Miises jälle edasi, „ju ma ikka selle eest oma 700 rubla saan?“

„Kui midagi äpardust wähele ei tule, siis wõib see homme sündida.“

„Ja — ma ei saa mitte sellespärast nuheldud, et ma ennast salakauplejatega sõbrustanud olen?“ küsis Miises kartliku näuga.

„Kuberner on ülesandjale kõik andeks lubanud,“ kostis Kaagarin kannatamata meelega. „Minge nüüd kodu; kui kelmid lõkku, mis ma neile ettepanen, lähwad, siis ei pruugi teil ilmaasjata kaua tasumist oodata.“

Miisesel oli, kudas näitas, weel midagi südame pääl. Ta läks pikamisi ukse juure, pööris aga ennast maani kummardades jälle ümber.

„Armuline isand, ma palun teid weel selle eest hoolt kanda, et salakauplejad mulle midagi paha ei tee . . . Sumal, kui ma selle pääle mõtlen, et nad mulle mõnd kuuli ilma minu tahtmata ihusse lasestiwad, wabisen ma hirmu pärast.“

Kaagarin naeris. „Selle poolt olge mureta,“ ütles ta wiimaks.

„Weel üht asja, armuline isand, julgen ma teile mõelda anda. Meid on 23 hullu julget meest, kes kui nad hädasõitu nägewad, saawad kättemaksta katusuma. Kui nad siis ka mind ennast kätte ei saa, wõiwad nad ehk mu maja põlema süüta.“

„Enne kui üks ainuke teie maja juure jõuab, peawad nad kõik minu wõimuse all olema. Nüüd aga jätke mind rahule ja minge oma teed.“

„Ma olen üks kerjaja, kui see aga ometi —“

„Tahate teie weel lobiseda?“

„Ma tahtsin, ma tahtsin, aga —“

Kaagarin tõmbas nurgast kuuendi. See aitas. Imestellemise väärt kiirusega kargas Miihes uksest välja ja kadus õue.

*

*

*

Paha Oktoobri pääwa järel oli külm, vihma sadam õhtu tulnud. Väljas oli kottpime. Kuu seisis küll kalendres, aga paksud pilved katsiwad teda oma rüppe. Salakauplejad oliwad täies arwus Bialkowski juure kokkutulnud. Ka kaupmees, kelle jaoks tänane kaup wiidi, oli sääal. Ta oli üks rikas Poolakas, kes, salakauplejate järgelise õnne läbi julgeks läinud, suurt oja oma warast selle tarwis pruukinud oli, et kallid olusi ülesosta. Läks nende sisse toomine korda, siis oli tal suurt kasu loota, kuna õnnetus teda kerkamise kapi ähwardas üles otsima sundida. Mehe näust wõis selgeste näha, kuidas raskeid mured teda rõhujawad. Bialkowski ja ka teiste trööstimine, et nad üksi siis oma kaupa ära wiskawad, kui endid enam liigutada ei wõi, waigistas teda ometi. Kui mehed minema hakkawad, läks ta nendega kunni metsa ligi.

Bialkowski oli üht teed walitsenud, mis ülepea wäga waewalik käimise tarwis oli, aga selle eest ka hädad warju leidmise hädahoju eest andis. Üht paremat peidupaika, kui Miihese kõrts oli, ei wõinud salakauplejad naljalt leida. Paks mets ulatas kunni majani, ja piiras seda peaaegu igast küljest ümber. Ometi oliwad ühe külje pääl mitmest paigast puud maha raiutud, nenda et sääal kaunis juur waba plats oli. Seest küljest, kus salakauplejad oma teed walitsenud oliwad, tuli üks kaunis sügaw oja metsast välja ja läks kõrtsist mööda selle lageda pääle, kus puud äraraiutud oliwad. Kaagarin arwas, et salakauplejad seda oja

kaudu tulewad ja säädis seepärast oma mehi nenda ülesse, et nad igaft küljest oja ümber piirada wõisid. Et salakauplejatel tagasiminekut täieste wõimatuks teha, oli ta leitnant Tshernitshewi kaunis hulga meestega isi metsa ääre üles saadnud ja temale kōwa käsku annud, kōik kōhti kinnipanna, nii pea kui salakauplejad lageda pääle astunud oliwad.

Need tuliwad ka tõeste seda teed kaudu. Et ilm sajune oli, oliwad kōik kōhad hirmus limased ja libedad, nenda et mehed suure waewaga aga edasi sammuda wõisid. Bialkowski ja ta südame sõber Tashu Lawronski oliwad ainukesed, kes selle waewalise käigu üle ei kaebanud. Nad sammusid salgu eel ja pidasid tasakeste nõuu, kuidas nad endid mitte ustawa, aga ometi wõimaliku päälelangemise eest kaitsema wõisid. Igapäises olekus ei oleks Bialkowskiil sugugi meele tulnud, ettewaadata, aga et ta hooletas täna kallist kaupa antud oli, selle pääl terve wamiilia õnn ja õnnetus seisid, tahtis ta ka hoolas olla, sest selle pääle oli ta oma sõna annud.

Umbes pool wersta metsa äärest jäi ta seisma ja andis teistele oma nõu, risti läbi rägastikku minna, täada. Selle käsuga ei olnud teised aga rahul. Et nad täna paha ilma pärast palju waewa näinud olid, nurisesid nad selle ettewaatuse reegli üle, mis neil üsna ilma asjata näitas olewad. Bialkowski tõsine seletus, ta saada sedamaid ümber pöörma, kui käsku ei kuulda, aitas nurinat vähendada.

Ilm oli ennast muutnud. Tuul ei puhunud mitte enam ühest kōhast, waid pea siit, pea säält, pea jäi mõneks minutiks jälle üsna wait, nenda et iga kähinat kaunis kaugele kuulda wõis. Ühel seesugusel wahe ajal kuulis Tshernitshew korraka kähinat, mis salakauplejate

kuiwa oksade pääle astumiseft tuli, kaunis ligidal olemad. Sedamaid andis ta korporaalile käsku, selle kärina põhjuse üle otsust uurima minna. See tõmbas jaapad jalast, wiskas paksu mantle seljast ja puges suure kiirusega esimeste puude wahelt metsa. Umbes kahekümne minuti pärast tuli ta kui pool hingetu tagasi.

„Nad on jäl,“ ütles ta, „kõik kaks kümme kolm.“

Šhernitšew läkitas sedamaid korporaali Kaagariniile sõnumid wiima, kuna ta isi mehi nenda jäädis, et, kui jalakauplejad kord lõksu laskiwad, jäält enam wälja pääseda ei wõinud.

See sõnum ei olnud mitte Kaagarini meele pärast, sest ta oli lootnud, et need teisest küljest pidiwad tulema. Ta nägi, et need mitte nenda rumalad ei olnud, kui ta arwas, waid ettewaatust enestel põhjusjääduseks teinud oliwad. See ei olnud mitte wõimata, et nad enne kui metsast wälja astusiwad, soldatisi näha wõisiwad ja sel kombel kõik nurja ajasiwad. Ses tükis wõis juba ettearwata, et nad mitte üle lageda ei põgene, waid rägastikku, kus palju hõlpsam endid peita, tagasi jookšewad. Selle pärast pidi kõik ettewõetud saama, et nad metsast wälja lageda pääle aetud saiwad, kus nad Wene kuulidest wastawõetud saada wõisiwad.

Kaagarin laskis neid mehi, kes oja kaldal oliwad, waitšel wiisil metsa ääre ruttada, jäl ojast läbi minna, Šhernitšewi meestega endid ühendada ja endid siis oja kaldani ahelate kombel wälja lautada. Päris mets ja oja pool olew metsa äär oliwad veeläbi täieste kinni pandud, nenda et jalakauplejatel muud nõuu üle ei jäänud, kui meeleäraheitlikku wõitlemist alustada, millest aga soldatide juure arwu pärast midagi wälja ei oles tulnud, ehk üle lageda põgeneda. Päälegi wõis weel wõimalik olla, et nad mureta kõrtsi laski-

wad, mis pärast kolmas jagu sõlbatisi rahulifult oma paiga pääle jäi, et kui paras aeg tuleb, kelmidel kallale langeda.

Need olivad selle aja sees juba metsa ääre jõudnud ja sinna ühte paksu põõsasse puhkama heitnud. See koht oli umbes 500 sammuga ojaast ja umbes nissama palju ka kõrtsist kaugel.

Eht küll Bialkowskii kõwa kassu annud oli, et kõik wait olema pidiwad, ütlesiwad mehed ometi üks teisele salaja kõrwa sisse: „Roheline tuli põleb!”

Miisefel oli wiis, iga kord, kui midagi karta ei olnud, üht laterni roheline tulega ufsse ette põlema panna, mis läbi mehed täädust saiwad.

„Roheline tuli põleb,” ütles üks uueste. „Ma ei tea sugugi, miks pärast meie siin märja maa pääl istuma peame, kuna meid jälle jõe tuba ootab.”

„Mul on külm kunni konteni,” ütles teine, „ja kui ma mitte warsti paar klaasi palawat puntsi ei jaa, pean ma kõige elu aja selle öö külmetust kandma.”

Bialkowskii ei pannud aga nurisemist tähelegi: Ta oli Lawronskiga esimeste puude all ja waatas tähelepanemisega lageda pääle. Nad ei näinud midagi kardetawad, sest raja wahid olivad endid nenda osawaste ära peitnud. Sellegi poolest tahtis Bialkowskii maja juure roomada, aga Lawronski hoidis teda tagasi.

„Lase mind minna,” ütles ta. „Kui sulle midagi õnnetust peaks juhtuma, siis on teised kõik kui pääta kanad, kes ei tea, kuhu minema peawad.”

Ta wõttis pauna seljast ära ja hafas kapaatil maja poole minema.

Weel ei olnud ta kolmat jagu maad ära käinud, kui üks wali tuule oog pilwesi ühest teisest lahti kiskus.

Kuu hakkas paistma ja mõned minutid oli nenda walge, et kaugele näha wõis.

Bialkowskí tarwitas seda filmapilku ümbermaatamiseks. Esimese pilguga nägi ta — ta weri tarretas soonde sees — raja wahtisi, kes teine poolt oja metsa poole tõttasiwad.

"Tagasi, Tashu, tagasi!"

Kui see selsamal filmapilgul püsti kargas, nägi Bialkowskí, et üks püssi winna tõmbas ja Tashu pääle sihtis. Walgukiirusega oli tal püss palges, pauk kõlas ja see, kes laska tahtis, langes furnult maha.

Nüüd tõusis igast küljest üks tõsine Indiaanlaste ksjendamine. Wiiskümmend püssiraua otja pöördi sedamaid salakauplejate seisukohta poole.

"Pikali maha!" hüüdis Bialkowskí... Waewalt oli see sündinud, kui juba kuulid üle nende pää wuhisedes lendasiwad ja kollatanud lehtede hulka kadusiwad.

"On keegi haawatud?" küsis Bialkowskí.

"Ei!" anti igast küljest wastuseks.

"Ennä juuti!" hüüdis üks.

Kõikide pilgud saiwad nüüd sinna poole pöördud, kust kahwatanud kõrtsmiku nägu paistis. Ta ei usaldanud kogu olla, sest et see wõimalik oli, et salakauplejad tema juure tuliwad. Sellepärast oli ta ennast teiste juure feltstistanud ja tõstis nüüd esimese kuuli-wihma järele uudise himmu pärast pääd ülesse. See sekund oli aga tema hufatus. Ribeda-wandega oli Bialkowskí püssi uueste palgesse pannud ja üks filmapilk hiljem oli kuul äraandja pääs.

Siis oli jälle pimedaks läinud. Wenelasi ei olnud kuski näha, ehk küll salakauplejad neid ootasiwad tulewad, et neile mõrtsuka moodi wastuwõtmist osaks saada laska.

"Iga mehel on," tähendas Kaagarin, "kõhe rauaga püss, mis arwa omast määrast kõrwa lähed, ja see läbi saaks see päälelangemine umbes 46 meest minu wäest wähendama. Selle pärast ei lasknud ta mehi mitte enam kõhe kallale tungida, waid kogus neid metsa puude taha kofku, ja siis alles käskis waenlaste pääle minna.

Enne aga, kui ta selle tööga walmis oli, oli Bialkowskí juba enesele tagasimineku plaani teinud. Metsa tagasi minna oleks hull julgus olnud; ta tahtis sellepärast katsuda, üle lageda põgeneda.

Sedamaid andis ta käsku ja kõik hakkasid edasi liikuma. Range tormi pärast ei wõinud Wenelased neist midagi näha ega kuulda ja see läbi läks neil korda põgeneda. Tuule kohisemine ja mühisemine kantas iga häält ja kõla, mis jalakauplejate keskelt kogemata tulema juhtus. Soldatid aga arwasid, et nad üht kindlat paika ülesotsinud ja jäält nüüd surmawat tina nende kesketele tahtwad jaata. Selle pärast läksid nad wäga pikamisi edasi, mis läbi nad loomulikult palju aega wiitsid. Äeg ajalt lastis Kaagarin oma basši häält läbi tuule ning tormi kõlada:

"Andke endid wangi! Teie wastupanemine on ilmaasjata!"

Selle aja sees olid jalakauplejad juba peaaegu teine poole metsa ääre põgenenud. Sääli oli aga üks sügaw, pooleli weega täidetud kraaw ees, mis kõrtsi põldusi ümberpiiras ja kunni ojani ulatas. Sinna sisse kargasid nad nüüd ja läksid edasi. Ehk küll jääkülmi wesi neid wärisema pani, nenda et meestel hambad juus lõgisesid, ei hoolinud sest keegi, sest nüüd seisis nende elu ja wabadus mängi pääl.

Kui nad ojaft läbi oliwad läinud, wõiswad nad ruttem edasi tungida ja, kui kuu enam paistma ei hakkand, oliwad nad tagaajajate pilgude eest kadunud.

Soldatid oliwad kõik kohad läbi otsinud, aga tee, mis tahad, mis kadunud, see kadunud. Wiimaks sai Kaagarin pahaseks. „Kus jalaurka need kelmid ka pugenud on, peawad nad ometigi wälja toodud saama!“ hüüdis ta walju häälega.

Sellamal filmapilgul tuli kuu pilwede wahelt wälja ja andis meestele uut täädust.

Kui Wenelased salakauplejaid juba nenda kaugel nägiwad olewad, tõstsiwad nad wiha pärast walju kisa. Kaagarin tõmbas üht hõbe wile taskust ja andis kõigile walju wilistamist kuulda. 20—30 tegiwad tema eesmärgi järel ja warsti selle pääle tuliwad hobused, mis kõrtsi juures lahti lastud oliwad, tuhat nelja nende juure.

Bialkowskí, kes selle wilistamise tähendust tundis ning täadis, hüüdis, ennast seltsimeeste poole pöördes: „Jookste, mis wõite, kui teil elu kallis on!“

Seda maenitsust ei olnud sugugi waja; nad täädsiwad seda juba iseenesest. Et nad metsast kaugel ei olnud, läks neil korda enne sinna jõuda, kui tagaajajate jalk püssi jooksu kauguse pääle oli tulnud. Siiski läks nelja wõi wiie Kaskakal korda peaaegu ühel ajal nendega metsa jõuda. Salakauplejad heitsiwad löötsutades üheks filmapilguks pikali, et hinge taga tõmbada. Bialkowskí ja Lawronsíkí, kes kõige wiimased tulema oliwad, tegiwad ka teiste eeskuju järel. Wiimane tahtis praegu oma koormat seljast maha wiskada, kui ligemale jõudjad wahid püssa pautasiwad. Üks nende kuulidest tungis õnnetumale teft paika rindu. Kui wälguft trehwatud, langes

ta maha, kuna Bialkowskí, hädaküsi tõstes, ta kõrwa istus ja teised osawaste sihitud kuulidega julgeid Kassakaid maha uinutasivad.

"Ma olen oma osa kätte saanud," ütles Lawronski hädalise häälega, "katsuge et minema saate . . . ja Sumal olgu teiega."

"Nii paha ei ole lugu ometi veel mitte," trööstis Bialkowskí, kelle hää l kurbduse pärast wärises. "Meie wõime üht kandmise raami teha ja sind siis sel kombel ligi wõtta."

"Urge endid ilmaasjata waewage," kogeldas fureja, "minu elupääwad on lõpetatud . . . paluge "Issa meiet" mu hinge eest . . ."

Weel üks hädaline õhkamine tungis ta rinnust ja hing lahkus külmas minewast kehast.

Salakauplejad jõudsid nüüd ilma suurema wigata üle raja. Kaagarini nõu seda seltsi suutmaks kautada, ei läinud mitte korda. Mis ta oma wõimuse ega wäega ei wõinud, pidi isienesest sündima. Bialkowskí oli oma sõbra surma läbi nenda muudetud saanud, et tal salakauplemine ihu karwu püsti ajas. Et ta, kes teiste päämees oli, seltsist lahkus, tegiwad teised ka sedasama ja wõtsiwad nõuiks auuga enestele leiba teenida. Seft ajast saadik ei ole keegi enam salakaubaga õnne katsuma hakanud, mis, tänu wahwa riigi ülematel, mitte korda minema ei saa.

VI. Jaapani taikun.

Järel tulew jutt ei ole küll ülepää Wenemaal sündinud, aga ometi raja lähedal ja oma maa inimeste hulkas ja seepärast arwan ma, et teda ka Wenemaa jutude jekka üleswõtta wõib.

Meemeli linna sadamas käiswad 10. Juunil 1802 kaks ilusa kaswuga meest edasi tagasi. Et mõlemad ohwitseri seisusest oliwad, wõis esimese pilguga arusaada, ehk küll kummagil mingisugust uhkuse ega ilu märki riiete külges ei olnud, mis nende seisust waatajale wõis awaldada. Üksi majesteetlik olek käigus ja keha pidamises laskis arvada, et meestel suured asjad toimetada ja korda saata on.

Sadam oli inimestest peaaegu üsna tühi. Üksi taga otjas nähti mõned kalamehed olewad, kelle pääle mõlemad ohwitserid uusahuliku pilkudega waatasiwad.

Ka laewade pääl, mis antrul seisiwad, oli kõik wait ja waga. Siin ja jääs istus mõnt madrus lae pääl ja puhus paksu suitsupilwesi lühikesest sawipiibust õhusse; ka wee pääl sõuti mõnd lootistikut Niimeni jõge laudu ühe ehk kahe aeruga ülesse, ilma et need mere armastajad mehed neid kahte ohwitseri oleksiwad tähele pannud.

Suurem mees, ilusa ja wahwa näuga, kus kaks waimustatud silma läikisiwad, kõneles teisega väga elawalt. Ta jäi, mõtetest, mis teda walitsesiwad, eneste poole kistud, wahel seisima ja sundis see läbi oma seltsimeest sedasama ka tegema.

Need sõnad, mis ta suust woolasiwad, oliwad täis wäge ja mõistust ja nad pidiwad siht imelist tundust nägija pääle tegema, sest kõneleja lahke, selge film wälkus sagedaste isiaralikul wiisil, kui oleks tuline

Kõne üht sõbralikku joont ta hinges põlema süütanud. Siis wäänas ta ka mõni kord pääd ja teda kuulti sõnu ütlemad: „On minul liig kõrge, saan ka ligimalt määrata kätte; räägime parem muist asjust.“

Uhe laewa päält tuli nüüd üks mees, Wene kaubalaewa kapteini riides. Ta suitsetas rahulise meelega cigarit ja sammus, ilma et ohwitserisid tähele oleks pannud, neist mööda. Kui ta teine poole sadama otja oli jõudnud, pööris ta korraga ümber, läks jälle kindla sammudega jalutajatest mööda ja puhus neile suust ja ninast üht wägewat suitsepilwe wastu filmi.

See, kes suuremast osast päält kuulas, pööris ennast nüüd ümber ja waatas kõlise pilguga edasi mineja Wenelase pääle, ilma et kõne eiet katki oleks murdnud. Teine aga ei olnud seda segamist jugugi tähele pannud. Ta kõneles osawamalt weel kui enne.

„Seestpoolne otjata maa harimine, mis Sumalast minu alla antud on,“ ütles ta kindla meelega, „on mu pää ülesanne ja sest tahan ma kinni pidada, nii kaua, kui mu rindus weel see süda tuisub, et ma Peeter Suurest alustanud tööd edasi ajada wõin, — ja Kõigekõrgem saab mu ettewõtet õnnistama. Koolisi, palju koolisi! see on pääasi, ning sellega ühes peab ka preestri seisus parema korra pääle tõstetud saama. Waimulikud mehed on kõik suuremast osast rumalad! See on wiga, mis hufatlikult igas kohtas õiget alustust ärarikub. Ma pean seminaarisi waimuliku meeste õpetuse kohtadeks asutama, pean —“

„Aga mis mees on see ometi, kes igal filmapilgul meie wastu tulla tahab ja säääl juures ennast wäga harimata kombel üles peab?“ ütles teine wahel, kuna ta uueste seisma jäi ja wastutuleja Wenelase pääle terawa pilguga waatas.

„Ka üks minu Wenelastest,“ kostis esimene, „üks kaubalaewa kaptein, kudas näitab ja päälegi üks väga ninatark poisike — kannab ka Wladimiri ordeni, kudas ma näen. — Kuulge sõber! kas teie ei taha mitte nii häa olla ja üheks filmapilguks meie juure tulla?“

Wenelane, kes praegu pika sammudega mööda läinud oli, pööris ennast lühedalt ümber, jaatis ühe paksu suitsupilwe õhku ja ütles kareda häälega: „Isandatel olen mina niisama kaugel kui nemad mul. Kui neil midagi minu käest tarwis on, wõiwad nad oma käiku minu juure juhtida.“

Mõlemad sõjamehed waatasiwad naeratades ühe teise pääle ja wäänasiwad päid. Pea aga nähti neid midagi ettewõtnud olewad ja kapteini nõuu täita tahtwad, sest nad hakasiwad tema poole minema.

„Ütelge mulle ometi, auustatud isand,“ küsis esimene juttu alustades, kust ja kudas teie seda ilusat ordeni saanud olete, mis rindas kannate?“

„On teil selle järel küsimist?“ kostis Wenelane karedaste. „Teil pole sellega midagi tegemist, kas ma ordeni kannan ehk ei! Wist näitab teil tahtmine olewad, enestele ka seesugust muretseda. Arwate, et ma iga tundmata laisklejale kõnelema pean, kui raske mul seda keisri Pauli armutunnistust kätte saada olnud on.“

„Mu isand!“ ütles teine jalutaja wahale, „teie ei tea praegu mitte, kellega teie kõnelete. See, kes seda teite käest küsib, on Wenemaa armuline keiser, Aleksander esimene!“

„Oh mu Sumal!“ kogeldas kaptein kahwatades, „ma olen meremees, — arwa päälinnas käinud — ja ei tunne sellepärast majesteeti mitte —“

„Pole wiga, sõber!“ ütles Aleksander heldeste; „ma ei tunne ju teid ka mitte. Päälegi ei ole teil

minugi käest midagi andeks paluda, waid aga selle teise — Preisi kuninga Friedrich Willem III — käest.“

Nüüd ajas ennast wõeras suuri filmi tehes sirgeks. Kindlas tõendamises, et wõerad temaga nalja heita tahtwad, ütles ta: „Sa mina, auulikud isandad, olen Jaapani taifun!“

Kuna Friedrich Willemi näu pääle hale naeratamine libises, ütles Aleksander mokki muigutades:

„Meie peame seda enestele suureks õnneks arwama, et endid nenda suure mehega tutwustada wõime. Jaapani taifun on üks wäga auwäärt wana mees ja mul on weel selgeste meeles, et ma teda Peeterburgis näinud olen, kui ma alles suurwürst olin, kus mu õnnis eelkäija teda igapidi auustada laskis. Sellepärast arwan ma, et seda enestele auuks arwame, kui Jaapani taifuni täna pärast lõunat kell wiis eneste juure lõunat pidama kutsume.“

„Et ma narr olen!“ ütles wõeraks palutud kaptein kareda häälega ennast ikka enam tõendades, et teda päris narriks pidada tahetaks, „arwate teie, et Jaapani taifun iga lobasuuga lõunat sööb, kes ütleb, et ta Wenemaa keiser olla.“

„No, no!“ kostis Aleksander naeratades, „ärge endid ilmaasjata wihastage. Ühe liht kutse pärast ei pruugi teie ometi kõhtu lahti lõigata, nagu see Jaapanlastel wiisiks on. Ülepää imestellen ma selle üle wäga, et teie kui Jaapani walitseja nenda häste Bene keelt räägite.“

„Ma tahan teile tunnistust anda, et üks Jaapani walitseja ka weel midagi muud teha wõib,“ kostis meremees walju häälega. „Seepärast kutsun mina teid oma juure täna lõunat pidama, just punkt kell kolm „Swaanowi“ pääle, mis jäl ankrus seisab.“

"Aga just kell kolm, mitte hiljem ega varem, sööte teie minu juures lõunat ja mina pärast teie juures — ja kes meist kõige rohkem „põhja" väljakanda võib, on õige Jaapani taifun."

"Minugi poolest!" ütles Aleksander lahkest, kuna Preisi kuningas näust juba meele pahandus paistma hakkas.

"Aga mis nimetate teie siis „põhja?"

"Konjakit! kõige peenemat ja tugewamat konjakit, nagu seda meie juures Jaapani maal tehtud saab," kostis Benelane.

Friidrih Willem hakkas keisri käest kinni ja läks temaga linna poole. Ta ei olnud mitte keelsta võinud, et see äraminnes võerale ütles: „Hää, meie tuleme!"

Suure rutuga läks wale-taifun laewa päale tagasi. „Ma tahan neid õpetada," ümises ta isieneses, kui ta lae päale astus. „Need poisikesed peawad elu aja mu päale mõtlema! — Kas kedagi madrustest kelmidest siin ei ole? Kõik maale läinud. See Sarkowits, oled ja ta ärapugenud, sina kelm? Kas siis tõeste inimese hinge enam laewa pääl ei ole?"

Neid karedaid sõnu kuuldes puges üks väike, laia õladega wana madrus punase, ülespundunud näuga koikast wälja ja jäi oma peremehe ette seisma. „Mis tarwis isand?" küsis ta ja puhus paksu suitsu piibust wälja, „mis nüüd jälle tarwis on? Kas siis inimene enam üht tundigi rahuliste magada ei või?"

"Sarkowits!" kostis kaptein, „mul on üks kuulmata tükk ettetulnud ja ma ei tea isigi, mis ma tegema pean." Ta mõtles ühe silmapilgu ja kratsis siis kõrwa tagust. „Oled sa seda kuulnud, et meie kõige armulisem keiser praegu siin Meemelis on?"

"Isand, olete teie hull!" hüüdis wana meremees, „kudas peab Wene keiser siia tulnud olema? Mis peaks

ta siin tegema? Rumalus, kaptein! Kes on teile seda walet luiskanud?"

"Jah, jah, sul on õigus Sarkowits,⁴ ümises kaptein isieneses, „miks pärast peaks tema siia furnud kalameeste pesasse tulnud olema?"

"Teine nimetas, ta olla koguni Preisi kuningas, ... rääkisiwad minuga ..."

"Ja kui see ka tõeste tõsi oleks, hüüdis madrus kiufakalt, „mis see teeb siis, kui nad ka tõe pärast kuningas ja keiser oliwad."

"Mis see teeb, sa lambapää? Menda palju teeb see, et ma neid lõuneks oma juure palunud ja enmast Jaapani taikuniks nimetanud olen."

"Teie — teie olete enmast Jaapani taikuniks nimetanud?" küsis Sarkowits ja hakkas waljuste naerma.

"See on pää nali! Millal tulewad nad siis?"

"Punkt kell kolm! Sa nüüd jookse sedamaid sadama kõrtsi ja saada laewa pääle, keda sa aga meie meestest leiad. Kõige rohkem on meil kofka waja. Peaksiwad nad, — üks kõi kas walitsejad ehk alamad olema — suuremast seisusest on nad ometi — ja ma tahan oma kohust hää wastuwõtmise ja ülespidamise poolest täita. Nali taikuniga ... hm, hm! see oli wäga rumal, — noh, wõib olla, et nad ei tulegi. See oleks ka kõige parem!"

Sarkowits rutas sedamaid maale ja säält filma-pill sadama kõrtsi, kus ta õnneks kofka eest leidis, keda ta kohe meremehe wandega paati astuma kihutas. Ei wältanud kuigi kaua, kui juba tosin „Swaanowi" madruseid koos oliwad ja weerand tund hiljem oli laewa pääl seesugune liikumine näha, kui tahetaks praegu ära purjutada. Sääl sai küüritud ja puhastatud

ja laewa forstnast ülestõusew suits tähendas, et ka köögis ei magatud, waid hoolega talitadi.

Kell oli kaks löönud. Swaanomi ruumid läikiswad kui oleksiwad nad lakeeritud ja söögi jaali keskel seisis üks suur, pikk, walge linaga kaetud laud. Kaptein waatas kella ja kutsus siis käenäitusega Sarkowitsi enese juure. „Vähme nüüd suure paadiga sadamasse ja waatame järele, mis jääl näha on.“ Kudas ööldud, nenda tehtud. Mõlemad jõudsiwad maale.

Kaugelt kirikutornist kõlasiwad esmalt neli heledad, siis aga kolm jämedad ja sügawad kellalööki. Korraga kargasiwad mõlemad mehed hirmuga maast ülesse. Kuna aga Sarkowits piibu otjaga maa poole näitas ja sinna juure lijas: „Eääl on nad ju!“ läks kaptein pea walgeks pea punaseks ja ümises:

„Oh teie pühad! Üks neist on tõeste Wene keiser ja teine Preisi kuningas!“

„No, ega nad teid ära ei murra,“ ütles Sarkowits lühedalt.

Tõde poolest nähti nüüd mõlemaid riigiwalitsejaid täies paradi uniwormis ning aumärkides hulga kindralidega, ohwitseridega ja teenridega trepist alla minewad, kus wale-taikun neid ilmotjata ükslailistele kummardustega ootas.

„Noh, mu armas taikun,“ ütles Aleksander temale Wene keeli, „kudas ma näen, näitate teie meid juba ootawad.“

Nende sõnadega astus ta paati ja jäi Friidrih Willemi ootama, kes sõnalausumata, nagu ikka, tema järel tulema hakkas ja käest finni wõttis, mis Aleksander temale aidates wastu sirutas.

„Majesteet!“ hüüdis Wenelane ja langes põlwi, „ma pean oma fergemeelise teu pärast andeks-

andmist paluma. See oli üks suur rumalus, et ma ennast taifuniks nimetasin ja oma olekut kui liht majesteedi teener salgasin. Aga kõige juures, mis püha on, ei pea see ial enam ettetulema."

"Tõuske üles, sõber!" hüüdis Aleksander lahkestest, "meie oleme seda juba hakatusest saadik kogu naljaks pidanud ja ei taha selle üle enam pikemalt kõnelda. Wiige meid oma laewa päale ja laske meid selle olekut waadata. Ma tahaks häameelega jälle kord Vene pinda jalgade all pidada."

Sedamaid lükkati paat ära ja mõni filmapilt hiljem seisis ta juba Iwaanowi kõrvas, kelle madrused kõik puhtas uniwormides kahes reas ühe teise järel tüürimehe hoole all tefi pääl seisiwad ja wõeraid tere-tasiwad. Aleksander waatas lahke ja rõõmsa näuga kõik järele ja hakkas kapteini imestellemiseks seesuguse täaduste osawusega mere oleku üle kõnelema, et kapteini keisri armistus igal filmapilgul ikka suuremaks läks. "See mõistab," ümises ta isieneses, "aga ta peab ka nägema, et ta minus meest leidnud on." Ta nüüd pani ta meelt kindlaks ja näitas keisrile mõnda uuendust ja parandust, mis ta isi wälja arwanud oli, nenda et Preisi kuningas kajütisse minnes oma suure seltsimehele kõrwa sisse ütles: "See mees oleks ühe suurema ameti ja koha wäärt, sest tal on üks wäga terane waim."

Keiser niktas pääd, kui tahaks ta ütelda, et ta juba ka isi selle pääle mõelnud on.

Saual leidsiwad majestetid ühe liht toitu, kellest nad mõned suutäied maitseiwad.

"Mis oleks," ütles Aleksander naljakalt, "kui meie nüüd „põhja" wäljakandmist katsuksime?" Kaptein naeris ja tähendas, see olla kõige suurem andeks-andmata asi, mis ta suurde wõeraste wastu ettewõtnud.

„Aga,“ lihas ta juure ja tegi üht pudelit lahti, „seda olen ma isegi Hispaaniaast ligi toonud, ja võin oma pääd selle eest pandiks anda, et ka wüürstide juures paremat joodud ei saa.“ Seda kõneledes wäljas ta punast wiinamarja sahwti klaaside sisse. Keiser wõttis oma klaasi ja ütles: „Jaapani taikuni terwiseks, kes meile seda rõõmust tundi walmistanud on.“

Klaasid kõlasiwad, mõlemad walitsejad rüüpasiwad ühe lonksu ja ütlesiwad siis, et kaptein tõt ütelnud ja et ta wiina tundmises niisama osaw, kui mere teenistuses olla. Wahwa meremees ojus õnnemeres ja kõneles mõnda oma lustilikudest ja imelikudest juhtumistest, mis tal wõeral merel olnud oliwad. Ennem kui ta soowis, tõusiwad walitsejad laua äärest ülesse ja Friidrih Willem ütles sõbralikult: „Saab nüüd taikun meid ka oma wõeraspeuga auustama?“

Kaptein tahtis ennast küll wabandada, aga Aleksander tegi selle wastutõrkumisele otja, üteldes: „Teie ei pruugi mitte kui Jaapani taikun, waid kui auus ja wahwa Wenelane tulla. Homme kell kaks teistkümmend ootame meie teid.“

Kui kaptein teisel pääwal jäetud ajal kutsut taitma läks, sai ta kätte üks kiri antud, misga ta Peeterburgi mereministeeriumi minema pidi, ja selle järel jääl talle üks uus praegu walmis saanud laew anda kästi. Sügawaste liigutadud, tahtis kaptein keisert tänama minna, aga sai seda sõnumid, et see juba Preisi kuningaga ära sõitnud olla. Keiser oli ilma täadmata wahwa meremehe kõige juuremat soowi täitnud, kel juba ammugi nõu oli kaubalaewa teenistust sõjalaewa teenistuse wastu wahetada.

*

*

*

Mittu aastad olivad mööda läinud. Maailma tõukavad juhtumised, mis Napoleoni Kalewipoja sarnatsest wainust tõusnud olivad, ei olnud ka mitte Weneriigi armuliseft feisrist kõrwa läinud ja kui ka pärast Waaterlo lahingit rahu õnnistused endid jälle põhjast jaadit ümberpöörtud Euroopa pinnal laiali lautama hakasiwad, rõhusiwad rängad koormad ometi weel riigide ja walitsejate õlasi. Aleksander oli palju uuendusi ettewõtnud. Need olivad isiäranis pärisorjuse kautamine Gesti- ja Piimimaal, luba talupoegadel warikusi asutada, parandused riigi talitustes, ning sõjawäe parema korra pääle säädmine. Suure riigi wõimus ja wägi tõusis armulise walitsuse all enne iialgi aimatud kõrguseni ja ometigi ei wõinud ta oma hää tahtmistega kõiki asju soowimise järel korda saata, sest et salaja palju jeesugusi uuendusi wihkasiwad.

Sagedaste nähti teda pahal tujul ümberkäiwad ja nenda oli ka ühel pääwal lugu, kui ta Miias sõldatide harjutusi päält waatas ja üks mees Wene alama admiraali uniwormis ta juure astus.

„Ma palun keiserliku majesteeti alandlikult mind ühete filmapilguks kuulda wõtta!“

„Pärast!“ ütles keiser natuke walju ja kareda häälega, „niipea kui paraad lõpetatud on! Siiski — kes olete teie? Mis on teie nimi?“

„Allam admiraal Aleksei Drlowitsh ehk Jaapani taifun, kes weel täna jeda armu maitseb, mis keiserlik majesteet temale 1802 Meemelis osaks saada lasknud on. Nüüd on üksford ometi paras aeg tulnud, et ma üht osa omaft wõlast kustutada wõin.“

„Jah, Aleksei Drlowitsh, mul on see weel praegu meeles,“ ütles keiser lahkest. „Tulge pärast paraadi lõpetust minu juure.“

"Minu toimetused ei jalli wiibitust," kostis admiraal, "waid ma palun keiserlikku kõrgust seda paberit minu käest wastuwõtta, kus pääl ühe salaseltsi liifmed seiswad, kes minu armulise walitseja elu kallale ripuwad."

Aleksander wõttis paberi pakkuja käest wastu. Üks pill, mis ta sinna pääle saatis, kinnitas admiraali kõnet. Paha seltsi osawõtjad saiwad weel selsamal lõunal kinni wõetud ja kurja teu oleku järel nuheldatud. Seest ajast kuultu aga keisrert sagedaste ütlewad:

"Üks walitseja ei pea iial parajat aega mööda minna lastma, tubli jõudu ja wäge, kust iial leiab, tululikuks teha ja enesele rahwa seas sõpru korjada. Kui ta ka ennast küll suure ja kindla armab olewad, tuleb ükskord ometi aeg, kus ta neid tarwitab."

VII. Jääd maja.

(Wene keelest ümbertõlgitud.)

Endisel ajal armastadi würrstlikudes ja kuninglikud majades sagedaste naljakaid pidusi pidada, kus juures tihti mõnda tükki wäljaarwati, mis nüüdsel ajal koguni wõeras on. Ühest seefugusest loust kõneleb ka järeltulew jutt.

Kuura härtzog Biiron andis fõrd keiseriina Anna Ioanownale nõuu üht palee narridest enesele nalja pärast meheks wõtta. Ta oli sellega rahul. Nüüd kästi narri enesel pruuti wälja waliteda, üht kõige targemat selle aegset ministert, ülemat jäägermeisterit Wolõinskiit aga nii hääd pidu walmistada, kui iial wõimalik ja kõik wälja armada, mis midagi imestelmise wäärt ja isäralikku tükki ettesjääda wõis. Nenda

palju ütles keiseriina omalt poolt, et ta seda pidu ühes jääst tehtud majas pidada soovida.

Kui see isiaralik maja valmis oli, lätsiwad kõik seda ehitust vaatama ja endid töö kordamineku üle rõõmustama, mis ka tõeste seda väärt oli. See loss oli 8 sülga pikk, 2½ sülga lai ja 3 sülga kõrge ning hulga tubadesse jaetud. Ehituse tarbeks raiuti jääd suurdes neljanurklistes tükkides lahti, pandi üks tükk teise päale ja, et neid kokkutunutada, walati külma wet päale, mis, et sel talwel kõwa külm oli, kohe ära külmetas. Sest ei olnud weel küll: puud ahjudes ja küünlad lühtrides oliwad ka jääst ja mis üle weel rohkem imestellema peab — nad saidwad õliga ülemääritud ja õhtul põlema süüdatud. Sedasama tehti ka jääst delwünidega, mis uksi kõrwa ülesjäetud oliwad — neid pandi sees põlema pandud petrooleumi läbi tuld suust väljasülitama. Kuus jääst suurtükki jääst aluse pääl ja kaks jääst möösert ei paugutanud mitte ühe, waid mõnda korda enestest kuulisi wälja.

Pulmapidu, Wolõinski plaani järel walmistatud, oli ka niisama isiaralik kui majagi. Kõigist maakondadest Wenemaal, kus palju rahwa suguarusi elawad, sai igast ühest üks paar pulma palutud. Kõik kandsiwad sel pidul oma suguaru päris riideid, tantsisiwad koduse muusika järele ning sõiwad laual seda rooga, mis nad kodu kõige rohkem armastasiwad. Kui söömaaeg lõpetatud oli, algas pulma sõit, kellest kõik palutud wõerad osa wõtsiwad. See ei olnud aga mitte igapäawase kombe järel, waid koguni teist wiisi. Kõige ees oli elewant, kelle selgas noored rahwas, see on: narr oma pruudiga suure torni sees istusiwad. Nende järel sõitsiwad saanides paari kaupa wõerad. Siin ei pea mitte arwama, et nende saanide ees hobu-

sed oliwad, ei, iga ühe ette oliwad need elajad raken-
dadud, kellega säääl pool jõideti, kust pulmalised tulnud
oliwad. Sel kombel oliwad saanide ees põdrad ja
koerad, hobused ja härjad ja ka koguni kitsed ning karud.

Pärast lõunat, kellega pidupääw lõppes, saiwad
noor paar rõõmu õiskamisega jääst majasse wiidud.
Pea halastadi ometi nende pääle ja toodi neid tagasi,
kui nad ju paar tundi säääl olnud oliwad.

VIII. Wenemaale.

Ujawanter on küll kähku
Kutan'd ilmas edasi,
Purustades wana kõdu,
Der'des uusi rõõpesti.
Kõikuw kadun'd surma orgu;
Kindlat äsfitlenud maru;
Uuendust on igal keerul
Sälgis paistmas ringi lõpul.

Kuuljaid riika küll on olnud,
Maida suuri wägewaid,
Aga kõrgelt troonilt kukund
On nad sügawustesse.
Ujalugud meile üksi
Täädustawad olekusi
Nendest, mustas lehtes leina,
Siin wäe näitamata. —

Benemaa on siiski seisnud
 Muistsest täna pääwani,
 Ja, ehk torma küll on tunnud,
 Kõiki rusun'd mahagi.
 Häda pääwad linnan'd kõrbe
 Temast, nähes koidu lippu,
 Kotta tiimul õnne sammud
 On end asemele pöörnud.

Kindlast on ta alust pannud,
 Et võiks teha julgeste
 Kaljudele kantsi, säädnud
 Põhja pääle tubliste
 Toetades, et ei lange
 Ega murra elu juuri,
 Waid võiks taewa poole tõusta
 Wägewama tahtmisega.

Seitsmet osa ilmaist nõuab
 Pesaks, peig see enesel,
 Ja sääli rahus lapsi hoiab
 Imetades tegudel.
 Ilma mere laened naerwad
 Wasta tall ja kiigutawad,
 Koidu punal mäed hiilg'wad
 Kus on uputus näht' joikwat.

Mehe meelel mõterikkalt
 Saadab korda omad teud,
 Sitseb, wilja kannab pikalt,
 Kui kõik elust haljad puud.
 Rahu rindas magusaste
 Toidab teda elu kaste,
 Et kõik maailm peab hüüdma:
 „Benemaa on walitseja!“ M. J. Eisen.

